

دانشگاه صنعتی شریف
پژوهشکده سیاستگذاری

خبرنامه زمستان

پژوهشکده سیاستگذاری دانشگاه صنعتی شریف

سال ۳، شماره ۵، پیاپی ۱۳

آذر، دی و بهمن ۱۴۰۳

همکاران پژوهشکده سیاستگذاری دانشگاه صنعتی شریف

۴	
۵	
۵	پیشنهادهای سیاستی برای استفاده مسئولانه از هوش مصنوعی در دولت
۶	خلاصه گزارش هوش مصنوعی در صنایع خلاق؛ دستورالعمل‌هایی برای توسعه، قانون‌گذاری و استفاده از آن
۱۰	مروری بر سیاست‌های حکمرانی هوش مصنوعی در اقتصاد خلاق
۱۳	سند ملی توسعه فناوری‌های فرهنگی و نرم؛ یک نگاه نقادانه

۱۸	رویداد «گزارش‌دهی پایداری و مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها در ایران: گذشته، حال و آینده»
۲۰	رویداد «سیاست‌های مسکن و روش‌های نوین تأمین مالی ساخت‌وساز»
۲۴	رویداد ۲۸: «هوش مصنوعی؛ کاربردهای سازمانی، نقشه راه پیاده‌سازی»
۲۶	سمینار «چرخش حکمت‌بنیان در توسعه نفع»
۲۷	نشست «تحول در حکمرانی صنایع فرهنگی و خلاق» از سلسله نشست‌های «برای ایران»
۳۰	اولین رویداد از سلسله رویدادهای «هوش مصنوعی در منطقه منا»
۳۲	اولین رویداد از سلسله رویدادهای «هوش مصنوعی در آموزش عالی»
۳۴	دومین رویداد از سلسله رویدادهای «هوش مصنوعی در آموزش عالی»
۳۷	گزارش نشست بیست‌وپنجم عصرانه اندیشگاهی

پژوهشکده سیاست‌گذاری دانشگاه صنعتی شریف، هم‌زمان با گرامیداشت دهه مبارک فجر و اعیاد فرخنده شعبانیه، در راستای استمرار انتشار منظم گزارش‌های پژوهشی و تحلیلی، شماره جدید خبرنامه خود را منتشر می‌کند. در این شماره، گزارشی جامع از فعالیت‌ها و دستاوردهای پژوهشکده طی ماه‌های آذر، دی و بهمن ارائه شده است.

پژوهشکده سیاست‌گذاری دانشگاه صنعتی شریف، با بهره‌گیری از دانش روزآمد و نوآوری در حوزه سیاست‌گذاری، بر آن است تا با رویکردی پژوهش‌محور، راهکارهایی پایدار برای مواجهه با چالش‌های پیچیده کشور ارائه دهد. خبرنامه پیش‌رو، به‌عنوان یکی از مسیرهای اصلی ارتباط میان پژوهشکده و جامعه علمی، حاوی مهم‌ترین گزارش‌ها و رویدادهای سه ماه گذشته است.

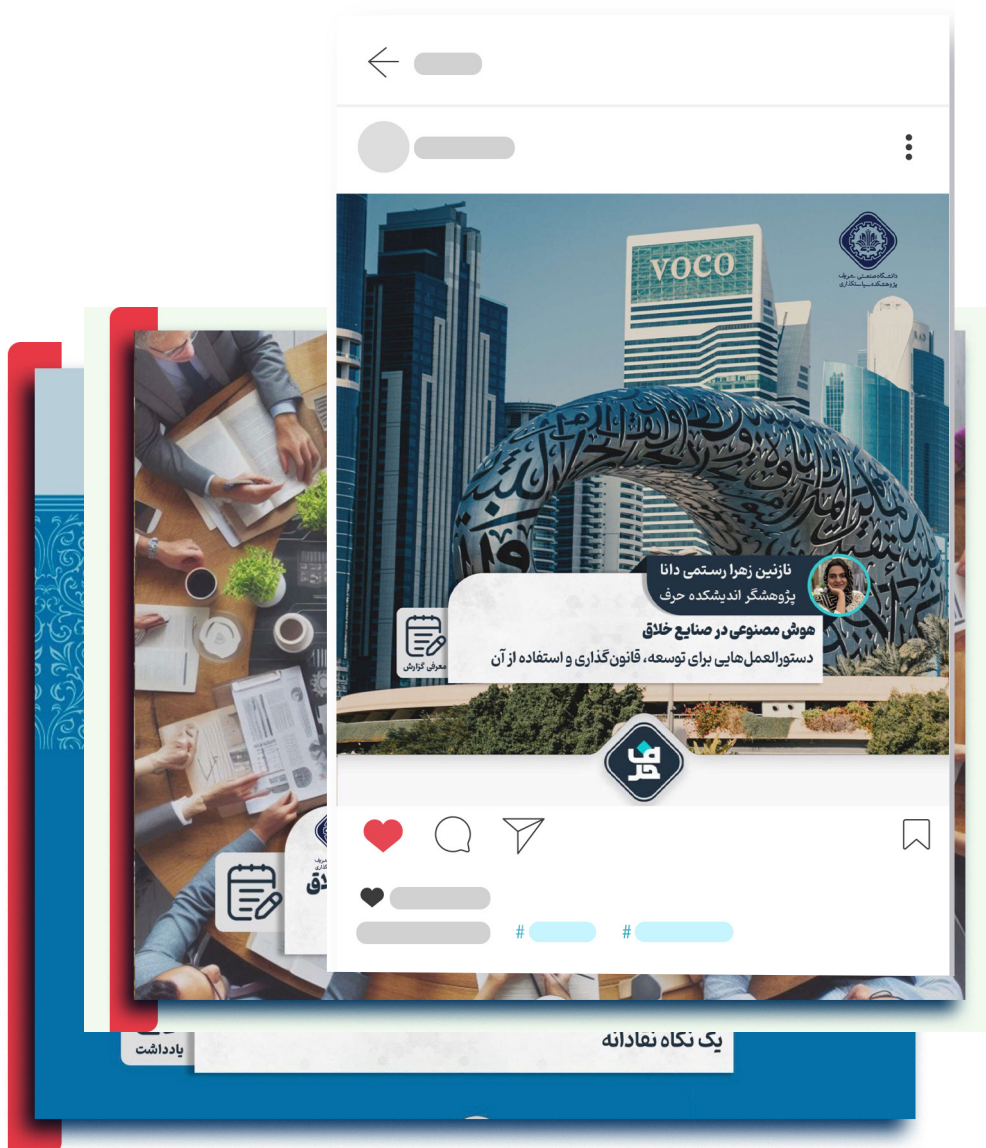
در همین راستا، پژوهشکده سیاست‌گذاری شریف با انعکاس گزارش‌ها و تحلیل‌ها، در پی آن است تا بستر مناسبی برای تعامل و تبادل دانش و تجربه میان نخبگان و تصمیم‌گیران کشور فراهم آورد و از این رهگذر، نقش مؤثری در پیشبرد توسعه و اصلاح حکمرانی ایفا نماید.

با احترام

پژوهشکده سیاست‌گذاری دانشگاه صنعتی شریف
زمستان ۱۴۰۳

پادداشت‌ها

یک نگاه نهادانه

یادداشت

امروزه هوش مصنوعی در حال تغییر دنیای صنایع خلاق است و این تغییرات برای بسیاری از ما سوالات زیادی به وجود آورده است. هوش مصنوعی می‌تواند هنر بسازد، موسیقی بنوازد، داستان بنویسد و حتی طراحی کند، اما در کنار این توانایی‌ها، نگرانی‌هایی هم وجود دارد. آیا انسان‌ها هنوز می‌توانند خلاقانه‌ترین ایده‌ها را ارائه دهند؟ آیا حق مالکیت معنوی آثار هنری که توسط هوش مصنوعی ساخته می‌شود، باید همچنان به خالقان انسانی تعلق داشته باشد؟ به طور کلی گزارش بنیاد آینده دبی از تأثیر هوش مصنوعی در صنایع خلاق، رهنمودی کیفی برای مرکز توجه قرار دادن چالش‌های اخلاقی، قانونی و اجتماعی-اقتصادی منتج از استفاده از امارات به همراه اعضای تیم او، ایزابلا پیرلو و فاطمه ابوالحول C&IR هوش مصنوعی در صنایع خلاق است. این گزارش در سال ۲۰۲۴، توسط فیصل کاظم، رئیس مرکز راهبری شده است.

بنیاد آینده دبی موسسه‌ای است که با هدف تبدیل دبی به یکی از پیشروترین شهرهای آینده در جهان تاسیس شد. این بنیاد هدف فوق را از طریق راه‌اندازی ابتکارات استراتژیک با همکاری بخش‌های دولتی و خصوصی، استارت‌آپ‌های پیشرو، ایده‌پردازان، محققان، کارآفرینان و دانشجویان برای حل چالش‌ها و خلق راه‌حل‌ها دنبال می‌کند.

هدف این گزارش این است که نشان دهد چگونه می‌توان هوش مصنوعی را به عنوان ابزاری برای تکمیل و گسترش خلاقیت انسانی به کار گرفت و در عین حال از خطراتی که ممکن است پیش بیاید، جلوگیری کرد. با مطالعه این گزارش، خواننده با راهکارهایی آشنا می‌شود که می‌تواند به او کمک کند تا در دنیای جدیدی که هوش مصنوعی در آن حرف اول را می‌زند، بهترین تصمیم‌ها را بگیرد.

اساس گزارش حاضر، راهکارهایی است که برای استفاده بهتر از هوش مصنوعی در صنایع خلاق پیشنهاد می‌شود. در این راهکارها، سه اصل مهم به چشم می‌خورد:

شفافیت، شمولیت و انسان‌محوری. شفافیت به این پرسش پاسخ می‌دهد که هوش مصنوعی چگونه و بر اساس چه داده‌هایی آثار هنری می‌سازد. شمولیت بدین معناست که همه افراد، از هر قومیت و فرهنگی، باید فرصت استفاده از این فناوری را داشته باشند و انسان‌محوری یعنی اینکه باید هوش مصنوعی طوری استفاده شود که به خلاقیت انسان‌ها آسیب نرساند و در عین حال انسان فرصت بهره‌مندی از مزایای آن را داشته باشد. در ادامه بخش‌های مختلف گزارش ذکر شده است:

بخش اول: از الگوریتم تا هنر؛ چگونه هوش مصنوعی به صنایع خلاق پیوست؟

این بخش تاریخچه هوش مصنوعی را به بحث می‌گذارد و به نحوه پیوستن هوش مصنوعی به دنیای هنر و خلاقیت در دهه‌های ۱۹۵۰ و ۱۹۶۰ می‌پردازد.

بخش دوم: تأثیر متمایز هوش مصنوعی بر صنایع خلاق

تأثیر متمایز هوش مصنوعی بر صنایع خلاق و چالش‌ها (به چالش کشیدن ادراکات انسان، ابهام در اولویت دادن به فعالیت انسان یا الگوریتم‌های فنی و...) و مزیت‌هایی (خودکار کردن امور تکراری، بسط و تکمیل جزییات، سفارشی‌سازی و بهینه‌سازی و...) که هوش مصنوعی در این حوزه‌ها ایجاد می‌کند، محتوای این فصل از گزارش را تشکیل می‌دهد. بخش دوم بیش از سایر قسمت‌های گزارش، از خروجی مصاحبه با متخصصین، جهت ادراک عمیق‌تر موضوع، بهره‌برده است.

بخش سوم: وضعیت کنونی هوش مصنوعی در صنایع خلاق

این بخش با هدف پرداختن به نگرانی‌ها، تنگناها و احتمالات موجود در حیطه تاثیر هوش مصنوعی بر صنایع خلاق، از جمله مسائل مربوط به حقوق خلاقان، مالکیت معنوی و تأثیرات همگن سازی در تولیدات خلاق تهیه شده است.

بخش چهارم: افزایش نابرابری

محتوای این فصل، متشکل از نابرابری‌های فزاینده حاصل از پیشرفت سریع هوش مصنوعی است که در طیفی از نابرابری‌های فرهنگی، حقوق مالکیت معنوی و اقتصادی قرار می‌گیرد.

بخش پنجم: راهنمودها برای هوش مصنوعی در صنایع خلاق

اصلی‌ترین فصل گزارش حاضر، تدوین دستورالعمل‌هایی است که به ذینفعان صنایع خلاق از جمله توسعه‌دهندگان، متخصصین و نهادهای نظارتی کمک می‌کند تا هوش مصنوعی را به‌طور شفاف، فراگیر و انسان‌محور در فرآیندهای خلاقانه ادغام کنند. نوشتار حاضر با توجه به اهمیت این بخش از گزارش با تأکید بیشتر به ارائه محتوای فصل پنجم پرداخته است.

روش تحقیق گزارش

تیمی بین‌المللی از متخصصان فعال در حوزه ادغام هوش مصنوعی و صنایع خلاق، در بازه زمانی بین اکتبر ۲۰۲۳ تا سپتامبر ۲۰۲۴، در تحقیقات گسترده‌ای که هدف مرکزی گزارش حاضر بود، مشارکت کردند. جزییات نتایج مصاحبه با این فعالین در ادامه ارائه شده است.

داده‌های اولیه: برای انجام این پژوهش، از روش‌های مختلفی مانند برگزاری کارگاه‌های گروهی با رویکرد مشارکتی (چهار جلسه حضوری و دو جلسه مجازی با حضور ۶۷ نفر)، مصاحبه با متخصصان و انجام نظرسنجی‌های کوچک استفاده شد. هدف از این فعالیت‌ها، جمع‌آوری دیدگاه‌های متنوع و شکل‌دهی به یک چشم‌انداز کاربردی برای استفاده از هوش مصنوعی در صنایع خلاق بود.

داده‌های ثانویه: شرکت در این پژوهش محدود به متخصصانی باتجربه و دارای بیش از ۱۵ سال سابقه کاری بود که آثار آن‌ها بر جهان تاثیرگذار بودند. همچنین، از روش نمونه‌گیری گلوله برفی برای گسترش مشارکت متخصصان استفاده شد.

علاوه بر این، سیاست‌ها و مقررات خلاصه شده در جدول زیر به عنوان مرجع استفاده شده‌اند:

سیاست‌ها و مقررات هوش مصنوعی

کشور / منطقه	سیاست‌ها و مقررات هوش مصنوعی
امارات متحده عربی	امارات متحده عربی یک استراتژی جامع ملی برای هوش مصنوعی تا سال ۲۰۳۱ تدوین کرده است. همچنین یک راهنمای استفاده از هوش مصنوعی مولد منتشر و منشور هوش مصنوعی امارات راه‌اندازی کرده است.
اتحادیه اروپا	اتحادیه اروپا قانونی را برای تنظیم هوش مصنوعی تصویب کرده است که اولین قانون جامع در این زمینه در سطح جهان محسوب می‌شود. بر اساس این قانون، سیستم‌های هوش مصنوعی که ریسک بالایی دارند، باید استانداردهای جدید و سختگیرانه اتحادیه اروپا را رعایت کنند.
ایالات متحده	دستور اجرایی ریاست جمهوری در مورد هوش مصنوعی ایمن، بی‌خطر و قابل اعتماد در آمریکا صادر شد. همچنین چندین قانونگذاری ملی ایالات متحده بر روی کاربرد هوش مصنوعی در تصمیم‌گیری‌های مهم، کاهش تبعیض و محافظت از حقوق مصرف‌کننده تمرکز دارند.
قاره آفریقا	اتحادیه آفریقا برنامه‌ای جامع برای بهره‌برداری از هوش مصنوعی و استفاده از آن برای پیشرفت و توسعه آفریقا ارائه داده است. همچنین، پیش‌بینی می‌شود که کشورهایمانند رواندا، نیجریه و آفریقای جنوبی نیز به زودی برنامه‌های ملی خود را برای توسعه هوش مصنوعی معرفی کنند.
سنگاپور	سنگاپور در پایان سال ۲۰۲۳، استراتژی ملی هوش مصنوعی ۲۰۲۰ را با تمرکز بر هوش مصنوعی به عنوان یک کالای عمومی برای سنگاپور و جهان منتشر کرد.

مرز باریک بین خلاقیت و کپی‌برداری: فرصت‌ها و چالش‌های هوش مصنوعی در صنایع خلاق

تاریخچه هوش مصنوعی در حوزه خلاقیت نشان می‌دهد که از دهه ۱۹۵۰، با ایده آلن تورینگ مبنی بر توانایی ماشین‌ها در تقلید از تفکر انسان، این فناوری به تدریج از آزمایش‌های اولیه فراتر رفته و امروزه به ابزاری قدرتمند برای تولید آثار هنری و خلاقانه تبدیل شده است. برنامه‌هایی مانند AARON در دهه ۱۹۶۰، از پیشگامان این حوزه بودند.

صنایع خلاق به دلیل ماهیت خروجی‌های کار خلاقانه، که به شکلی بسیار آشکار در گفتمان عمومی قرار می‌گیرند، از سایر صنایع متمایز می‌شوند.

هوش مصنوعی با خودکارسازی وظایف تکراری، گسترش و ویرایش جزئیات، ایجاد تنوع و شخصی‌سازی آثار و ارائه بازخوردهای شبیه‌سازی‌شده، تحول بزرگی در صنایع خلاق ایجاد کرده است. این فناوری، از هنر و طراحی تا بازی‌های ویدئویی و موسیقی، با سرعتی بالا آزمایش‌های جدیدی را ممکن کرده و مرزهای خلاقیت را گسترش داده است.

با این حال، چالش‌هایی مانند اعتماد به آثار تولیدشده توسط هوش مصنوعی و تفاوت آن‌ها با آثار انسانی همچنان مطرح است. ابزارهایی مثل Midjourney و Dall-E نشان داده‌اند که حتی کارشناسان نیز گاهی نمی‌توانند بین آثار هوش مصنوعی و واقعی تفاوت قائل شوند.

به علاوه، پیشرفت سریع هوش مصنوعی در صنایع خلاق، باعث ایجاد نابرابری‌هایی در مالکیت معنوی، توزیع ثروت و حفظ تنوع فرهنگی دیده می‌شود. برای رفع این مشکل، نیاز به همکاری گسترده‌ای بین دولت‌ها، شرکت‌ها و افراد خلاق است تا اطمینان حاصل شود که مزایای هوش مصنوعی به طور عادلانه توزیع شده و به همه افراد جامعه فرصت رشد داده شود.

گزارش بنیاد آینده دبی نشان داده است که متخصصان صنایع خلاق، دچار ترکیبی از خوش‌بینی و تردید نسبت به هوش مصنوعی هستند. ادراک آنان گویای آن است که این فناوری، از یک سو، امکان مشارکت گسترده‌تر افراد و تولید آثار جدید و غیرمنتظره را فراهم می‌کند؛ و از سوی دیگر، به واسطه وجود خطرات اطلاعات نادرست و توهمات هوش مصنوعی، دقت بیشتری ضرورت دارد. خلاقیت به توان هوش مصنوعی

گزارش حاضر، از طریق مصاحبه با متخصصان حوزه هوش مصنوعی و صنایع خلاق، سه دیدگاه اصلی را شناسایی کرده است:

افزایش خلاقیت (Augmentative): این دسته از متخصصین معتقدند که هوش مصنوعی می‌تواند به عنوان یک ابزار قدرتمند، خلاقیت انسانی را تقویت کند. برای مثال، هنرمندی مانند سوجون چونگ با همکاری بازوهای رباتیک آموزش‌دیده، نقاشی‌های خلاقانه‌ای خلق می‌کند. یا فیلسوف آلمانی الکساندر کلوجه با استفاده از هوش مصنوعی، فیلم‌های تجربی می‌سازد.

رویکرد کاربردی خلاقیت (Practical): دسته دوم، از هوش مصنوعی به عنوان ابزاری برای افزایش بهره‌وری و کارایی در فرآیندهای خلاقانه استفاده می‌کنند. به عنوان مثال، دولت دبی با آموزش معلمان در زمینه هوش مصنوعی، به دنبال ارتقای کیفیت آموزش است. همچنین، نویسندگانی مانند آدریان کری از هوش مصنوعی برای بررسی و بهبود فیلمنامه‌های خود استفاده می‌کنند.

تحریک خلاقیت (Provocative): این دسته از افراد، از هوش مصنوعی برای چالش کشیدن مفاهیم سنتی خلاقیت و ایجاد آثار هنری تجربی استفاده می‌کنند. آن‌ها از هوش مصنوعی برای طرح سؤالات مهم و چالش برانگیز درباره هنر و فناوری بهره می‌برند و قصد دارند، مردم را به فکر کردن و مشارکت وادار کنند. به عنوان مثال، هنرمند بریتانیایی اس دویلین با استفاده از هوش مصنوعی، شعرهای هوش مصنوعی را در میدان ترافالگار لندن نمایش می‌دهد. یا هنرمند آمریکایی برتون راست با استفاده از هوش مصنوعی، موسیقی‌های جدید خلق می‌کند و به چالش کشیدن مفهوم مالکیت هنری می‌پردازد.

هوش مصنوعی همراه با انسان محوری: چگونه از تحول بهره‌برداری کنیم؟

رهبری هوشمند و اخلاقی در استفاده از هوش مصنوعی در صنایع خلاق به این دلیل که تحول در این زمینه می‌تواند با چالش‌ها و خطراتی همراه باشد، بسیار حائز اهمیت است. این رهبری باید مستقل از منافع اقتصادی شرکت‌های تکنولوژیک و به نفع کل جامعه و انسان‌ها باشد. در این راستا، اصول کلیدی عبارتند از:

محوریت انسان‌ها و اولویت قرار دادن نیازها و ارزش‌های او در تمامی مراحل.

پذیرش پیچیدگی‌ها و ظرافت‌های هوش مصنوعی به منظور مدیریت آن

عدم وابستگی به هوش مصنوعی و تقویت نگاه منتقدانه به آن از طریق پرسشگری دقیق از نتایج و فرآیندهای آن.

خطوط مشی توسعه، تنظیم و استفاده از هوش مصنوعی در صنایع خلاق

جدول زیر خط‌مشی‌های فوق را ناظر بر سه گروه توسعه‌دهندگان، متخصصین و قانونگذاران، بسط داده است.

خطوط مشی توسعه، تنظیم و استفاده از هوش مصنوعی در صنایع خلاق

گروه‌های هدف	شفافیت	شمولیت	انسان محوری
اصول موردنظر برای توسعه‌دهندگان	۱. فعالیت‌های توسعه‌دهندگان باید با در نظر گرفتن تأثیر صنایع خلاق بر حوزه‌های مختلف جامعه، نی‌نفعان از بخش‌های اقتصادی، منابع طبیعی و فرهنگی را گرد هم آورند. ۲. ایجاد «پایه شفافیت هوش مصنوعی»: طراحی پایانه‌ای که نوع داده‌های استفاده شده برای آموزش مدل‌های زبانی در هوش مصنوعی را توضیح دهد تا کاربران از سوگیری‌ها و محدودیت‌های هوش مصنوعی مطلع شوند. ۳. ترویج برتری خلاقانه: تنها افزایش تولید مهم نیست؛ سرمایه‌گذاری در ارتقای کیفیت و برنامه‌های متنوع برای ارتباط رهبران سنتی و استعدادهای فنی نوظهور نیز ضروری است. ۴. اقامت خلاقانه: حضور فردی در تیم توسعه که فرآیندها را نقد کرده و مشکلات احتمالی را پیش از تبدیل شدن به مسائل بزرگ شناسایی کند، شفافیت را افزایش می‌دهد.	سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های آزمایش: زیرساخت‌ها تنها به فناوری محدود نمی‌شوند و شامل انتقال دانش عملیاتی، چه در موفقیت‌ها و چه در شکست‌ها، در سطح جهانی هستند.	تمرکز بر شخصی‌سازی درآمد: هوش مصنوعی به سازندگان محتوا اجازه می‌دهد مدل‌های شخصی‌سازی شده‌ای بسازند و از آن‌ها کسب درآمد کنند.
اصول موردنظر برای متخصصین	۱. شفافیت در استفاده از هوش مصنوعی: برای افزایش شفافیت در استفاده از هوش مصنوعی، نمادهایی مانند «آیکون شفافیت» توسط ائتلاف اصالت محتوا پیشنهاد شده که نشان‌دهنده مشارکت هوش مصنوعی در تولید محتوا است. ۲. رویکرد فراتر از تأثیر مالی: صنایع خلاق باید علاوه بر رشد اقتصادی، به حفظ میراث فرهنگی، آموزش عمومی درباره هوش مصنوعی، و تقویت حقوق دیجیتال در جامعه کمک کنند.	محلی‌سازی خروجی‌ها: به جای تمرکز بر یک رویکرد جهانی واحد، باید راه حل‌هایی متناسب با هر منطقه ارائه شود.	شناسایی ارزش فردی و آگاهی از ابعاد گوناگون هوش مصنوعی: برای بهره‌برداری بهینه از هوش مصنوعی و حفظ حقوق فردی، آشنایی با مبانی فنی، حقوقی و اخلاقی آن و تعامل با توسعه‌دهندگان برای شخصی‌سازی کار بردها ضروری است.
اصول موردنظر برای قانونگذاران	تعیین اهداف قابل اندازه‌گیری به صورت مشترک: با ایجاد بستری برای مشارکت متخصصان و عموم مردم، اهداف پروژه‌های خلاقانه مبتنی بر هوش مصنوعی مشخص شود.	شبکه جهانی CFIRs: شبکه جهانی CFIRs با تسهیل تبادل تجربیات و ایجاد همکاری‌های عمومی-خصوصی، به توسعه استفاده مسئولانه و فراگیر از هوش مصنوعی و محدود کردن آسیب‌ها در سطح جهانی کمک می‌کند.	۱. تقویت همکاری میان خلاقان و هوش مصنوعی ۲. شناسایی مرزهای دخالت انسان و ماشین: برای حفظ نقش انسان در صنایع خلاق و تصمیم‌گیری آگاهانه در این حوزه، لازم است با تعامل گسترده با خالقان و کاربران هوش مصنوعی، مرز بین مداخله انسانی و ماشینی را به طور دقیق شناسایی کرده و درک خود را از این فرآیندها به‌روز نگه داریم.

هوش مصنوعی به طور چشمگیری در حال تغییر و تحول صنایع خلاق است. این فناوری با خودکارسازی وظایف روتین و ارائه ابزارهای جدید، فرصت‌های بی‌نظیری را برای افزایش خلاقیت و نوآوری فراهم کرده است. با این حال، این تغییرات نگرانی‌هایی را نیز به همراه داشته است. از جمله این نگرانی‌ها می‌توان به تهدید خلاقیت انسانی، همگن‌سازی فرهنگی و تأثیرات زیست محیطی هوش مصنوعی اشاره کرد.

این گزارش نشان می‌دهد، با وجود فرصت‌های ایجادشده توسط هوش مصنوعی، باید رویکردی متوازن برای استفاده از هوش مصنوعی در صنایع خلاق اتخاذ شود که نوآوری را در کنار حفظ خلاقیت انسانی و تنوع فرهنگی ترویج دهد. از سوی دیگر، قوانین مالکیت معنوی به‌ویژه در زمینه محتوای تولیدشده توسط هوش مصنوعی کافی نیستند و نیاز به بازنگری دارند تا از حقوق خلاقان حمایت بیشتری به عمل آید. برای مقابله با این چالش‌ها، همکاری چندجانبه میان متخصصان فناوری، حقوق‌دانان، هنرمندان، اخلاق‌شناسان و رهبران فرهنگی ضروری است تا دستورالعمل‌های جامع که ابعاد اخلاقی، فنی و اجتماعی هوش مصنوعی در صنایع خلاق را مورد خطاب قرار می‌دهند، توسعه یابند.

جهت مشاهده متن این یادداشت در وبسایت پژوهشکده سیاست‌گذاری دانشگاه صنعتی شریف، [این پیوند](#) را لمس کنید.

مروری بر سیاست‌های حکمرانی هوش مصنوعی در اقتصاد خلاق

فاطمه نوروزی

برشی از گزارش چشم‌انداز اقتصاد خلاق ۲۰۲۴

در دهه‌های اخیر، فناوری‌های دیجیتال و هوش مصنوعی با سرعتی بی‌سابقه به تحول صنایع مختلف پرداخته‌اند و در حال حاضر به عنوان نیروهای محرک اصلی در توسعه و رشد صنایع خلاق نیز شناخته می‌شوند. این تحول نه تنها موجب ایجاد فرصت‌های بی‌شمار برای افزایش بهره‌وری و ارتقای کیفیت تولیدات خلاقانه شده است، بلکه چالش‌هایی را نیز برای سیاست‌گذاران، هنرمندان و شرکت‌های فعال در این حوزه به همراه داشته است. به منظور بهره‌برداری بهینه از این فرصت‌ها و کاهش خطرات احتمالی، ضروری است که سیاست‌گذاران با دقت توسعه‌های فناوری را رصد کرده و چارچوب‌های سیاستی و مقرراتی مرتبط را به‌روزرسانی کنند. تنها در این صورت است که می‌توان از این تغییرات به نفع رشد اقتصادی، نوآوری و پایداری صنایع خلاق استفاده کرد.

کنفرانس تجارت و توسعه سازمان ملل متحد (UNCTAD) در آخرین گزارش خود با عنوان «چشم‌انداز اقتصاد خلاق در سال ۲۰۲۴»، به صورت ویژه فرصت‌ها و چالش‌های ناشی از تحولات دیجیتالی‌سازی و هوش مصنوعی در اقتصاد خلاق را بررسی کرده است. در این نوشتار، ایده‌های آنکتاب در خصوص ملاحظات سیاستی کشورها در خصوص پیشروی هوش مصنوعی در اقتصاد خلاق

که در متون مرتبط با این عرصه کمتر به آن پرداخته شده است، ارائه می‌شود. شناخت و درک این برنامه‌ها، بستری برای فهم نسبت بین سیاست‌گذاری‌های دیجیتالی‌سازی و هوش مصنوعی با عرصه صنایع خلاق کشور فراهم و این پرسش را مطرح می‌کند که ایران در این حوزه چه مسیری را پیموده است؟

استفاده از ابزارهای دیجیتال و هوش مصنوعی در اقتصاد خلاق: ابتکارات دولتی

آنکتاب در بررسی‌های خود نشان داده است، ادغام ابزارهای دیجیتال و هوش مصنوعی (AI) در اقتصاد خلاق، فرصت‌های دگرگون‌کننده را باز کرده و در عین حال به چالش‌هایی مانند حفاظت از حق چاپ، دسترسی

منصفانه و سازگاری فناوری پرداخته است. در سرتاسر جهان، کشورها در حال اجرای استراتژی های متنوعی برای به حداکثر رساندن پتانسیل تحول دیجیتال در صنایع خلاق هستند. در جدول زیر، ۱۴ کشور ابتکاراتی خاص در حوزه دیجیتال سازی و هوش مصنوعی برای صنایع خلاق را گزارش داده اند:

ابتکارات خاص ۱۴ کشور در حوزه دیجیتال سازی و هوش مصنوعی برای صنایع خلاق

کشور	ابتکارات و اقدامات	کشور	ابتکارات و اقدامات
چین	سرمایه گذاری در ادغام فناوری با صنایع سنتی و استفاده از فناوری هایی مانند چاپ سه بعدی و 5G برای احیای صنایع دستی سنتی.	عمان	را اندازی ابتکار Makeen برای تجهیز جوانان به مهارت های دیجیتال و آماده سازی اقتصاد دیجیتال.
جمهوری دومینیک	برنامه جامع هوش مصنوعی برای تقویت نوآوری و دسترسی به بازارهای خلاق.	فیلیپین	ارائه دسترسی به خدمات و آموزش های دیجیتال برای حمایت از کار خلاق.
گامبیا	اجرای طرح جامع اقتصاد دیجیتال ۲۰۲۳ با توسعه حقوق مالکیت و ایجاد درآمد دیجیتال.	جمهوری کره	توسعه راهمای AI-Copyright برای کاهش حقوقی و شفافیت حقوق کپی رایت مرتبط با هوش مصنوعی.
اندونزی	توسعه گردشگری روستایی و استعداد های دیجیتال با حمایت از استراتژی ملی هوش مصنوعی.	اسلوونی	حمایت از صنایع خلاق با تمرکز بر پرداخت های منصفانه، بهبود توزیع محتوا، دسترسی برابر به اطلاعات، و تقویت صادرات.
جامائیکا	ارتباط استودیوهای انیمیشن منطقه ای با یک پلتفرم مجازی برای تقویت منطقه ای و رفاه جهانی.	سريلانكا	همکاری با استارت آپ های هوش مصنوعی و شرکت های فناوری برای افزایش نوآوری و گسترش جهانی.
ژاپن	تشکیل گروه مطالعاتی برای تحلیل هوش مصنوعی و حقوق مالکیت فکری.	بریتانیا	سرمایه گذاری ۱۰۰ میلیون پوندی در برنامه BridgeAI و ۵۰ میلیون پوندی در خوسه های صنایع خلاق برای توسعه هوش مصنوعی.
مالزی	اجرای برنامه Makyung در Metaverse برای ترکیب هنرهای نمایشی سنتی با فناوری های دیجیتال.		
موريس	استفاده از افزونه در برنامه Dodo Expedition AR و ایجاد پلتفرم مجازی برای هنرمندان محلی.		

اندیشکده حکمروایی فرهنگی | CGTT.ir

حکمرانی و چارچوب های سیاست گذاری هوش مصنوعی و تجارب کشورها در این زمینه ادغام هوش مصنوعی (AI) در بخش های مختلف، از جمله صنایع خلاق، فرصت های تحول آفرین را به همراه داشته و در عین حال چالش هایی را به وجود آورده که نیازمند حکمرانی و چارچوب های سیاست گذاری شفاف هستند. گزارش چشم انداز اقتصاد خلاق ۲۰۲۴ آنکتاب بر ضرورت تدوین مقررات شفاف و قوی تأکید دارد تا توازن بین نوآوری و مسئولیت اخلاقی حفظ شده و رشد پایدار اقتصاد خلاق تضمین شود.

چارچوب های شفافیت و مقررات در هوش مصنوعی در اقتصاد خلاق

اندیشکده حکمروایی فرهنگی | CGTT.ir

چندین کشور چارچوب‌هایی برای تنظیم مقررات هوش مصنوعی تدوین کرده‌اند که رویکردهای متنوعی را در حکمرانی نشان می‌دهد. اگرچه این ابتکارات همیشه به صنایع خلاق اختصاص ندارند، اما تأثیرات مهمی بر ذینفعان و شاغلان این بخش‌ها می‌گذارند.

در سال ۲۰۱۷، استراتژی پان-کانادایی هوش مصنوعی، به عنوان اولین استراتژی این نوع، راه‌اندازی شد. این برنامه پنج‌ساله با سرمایه‌گذاری ۱۲۵ میلیون دلاری، هدف گسترش فناوری‌های هوش مصنوعی برای ایجاد منافع اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی مثبت دارد. چین نیز در همین سال برنامه توسعه نسل جدید هوش مصنوعی را آغاز و اهداف جاه‌طلبانه خود در این بخش را تعیین کرد. قانون هوش مصنوعی بخشی از استراتژی دیجیتالی گسترده اتحادیه اروپا است که استفاده اخلاقی و قابل اعتماد از هوش مصنوعی را تضمین می‌کند. استراتژی ملی هوش مصنوعی در فرانسه بر تأمین بودجه برای تحقیقات و توسعه و ایجاد دستورالعمل‌های اخلاقی در زمینه هوش مصنوعی متمرکز است. آلمان با تأسیس کمیسیون اخلاق داده، راهنمایی‌هایی در زمینه اخلاق داده و هوش مصنوعی ارائه داده است. در سنگاپور استراتژی ملی هوش مصنوعی با تمرکز بر چهار محور کلیدی پذیرش هوش مصنوعی، رشد قابلیت‌ها، تضمین توضیح‌پذیری و انسان‌محوری هوش مصنوعی و استفاده اخلاقی و مسئولانه از آن شکل گرفته است. در ایالات متحده آمریکا، قانون ابتکار ملی هوش مصنوعی که در سال ۲۰۲۰ تصویب و در اوایل ۲۰۲۱ اجرا شد، با هدف تسریع تحقیق و توسعه هوش مصنوعی در بخش‌های مختلف به تصویب رسید.

ضرورت همکاری‌های بین‌المللی

حکمرانی هوش مصنوعی به طور قابل توجهی از همکاری بین‌المللی بهره‌مند می‌شود، زیرا بسیاری از چالش‌ها مانند اخلاق داده، سوگیری الگوریتمی و اختلافات مالکیت فکری از مرزهای ملی فراتر می‌روند. نکات کلیدی گزارش ناظر بر این موضوع عبارتست از:

همکاری فنی برای استانداردسازی

سازمان‌هایی مانند سازمان بین‌المللی استانداردسازی (ISO)، کمیسیون بین‌المللی الکتروتکنیک (IEC) و مؤسسه مهندسان برق و الکترونیک (IEEE) نقش حیاتی در ایجاد استانداردهای مشترک برای هوش مصنوعی دارند. کشورهای در حال توسعه باید به طور فعال در شکل‌دهی این استانداردها مشارکت کنند تا شکاف مهارتی، حفاظت از داده‌ها و کمبودهای زیرساختی خود را برطرف کنند.

هماهنگی سیاست‌ها

اصول توافق‌شده می‌تواند موانع تجاری را کاهش داده و چارچوب‌های مقرراتی را برای اطمینان از نوآوری، اشتراک داده و استقرار هوش مصنوعی هماهنگ کند.

ایجاد اعتماد

اصول پذیرفته‌شده بین‌المللی می‌تواند اعتماد را ایجاد کرده و استفاده از هوش مصنوعی برای توسعه اجتماعی و اقتصادی را متوازن کند و در عین حال فضای سیاستی هر کشور را رعایت کند.

سه کلید اصلی در مواجهه با چالش‌های حکمرانی هوش مصنوعی در اقتصاد خلاق

رویکردهای چندذینفعی اخلاقی	توازن بین فضای سیاستی و همکاری	واگرایی مقرراتی
گروه GV، اتحادیه اروپا و ائتلاف‌های جهانی دیگر بر ضرورت مدل‌های حکمرانی چندذینفعی که امنیت، مسئولیت و حقوق بشر را در اولویت قرار دهند، تأکید می‌کنند.	کشورهای در حال توسعه باید داده‌های محلی خود را محافظت کرده و هم‌زمان از هوش مصنوعی برای افزایش کارایی در بخش‌هایی مانند صنایع خلاق استفاده کنند.	سیاست‌های متفاوت در کشورهای مختلف می‌تواند پذیرش جهانی هوش مصنوعی و استفاده از داده‌ها را مختل کند.

درباره سند و یادداشت تحلیلی حاضر

اسناد دیپلماتیک و سیاستی از قبیل گزارش‌ها، قراردادهای، معاهدات و مذاکرات، سهم والایی در پیشبرد اهداف خاص و کلان جامعه دارند و زیربنایی برای اقدامات سیاست‌گذارانه و عملیاتی، مهیا می‌کنند. اما آنچه کمتر بدان توجه می‌شود، ارزیابی و تحلیل اسناد سیاستی از ابعاد و مناظر گوناگون است. سند در مقام ابزار تحلیل، هم‌ارز با مدون‌سازی آن، شأنیت دارد. اهمیت تحلیل سند به سبب تأیید یا رد این پیش‌فرض که متن موردنظر برآمده از واقعیت‌های موجود و عینی، تدوین شده و مسیر تدقیق و جامعیت را پیموده است، نمود می‌یابد.

سند ملی توسعه فناوری‌های فرهنگی و نرم در سال ۱۳۹۷ توسط شورای عالی انقلاب فرهنگی و براساس مصوبه ستاد راهبری اجرای نقشه جامع علمی کشور تصویب و در سال ۱۴۰۰ در ۹ ماده ابلاغ شد. این سند به زعم دیدگاه اغلب متخصصین، مهم‌ترین سند سیاستی کشور در عرصه صنایع فرهنگی و خلاق است. در یادداشت پیش‌رو، سند فوق از بین انواع روش‌های علمی تحلیل اسناد سیاستی از حیث هنجاری مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. این روش با کاربردی‌سازی تحلیل و تبیین مسیر طی‌شده، راهکارهایی فراوری سیاستمداران و تحلیلگران قرار می‌دهد تا گذشته برای اکنون سودمند باشد. چراکه جز از رهگذر واریسی منظم و رویه‌دار ابعاد سند، نمی‌توان شاهد پیشبرد اهداف میدان سیاست‌گذاری صنایع فرهنگی و خلاق کشور بود. به بیان ساده‌تر متن حاضر، در پی پاسخگویی به سؤالات زیر است: سند ملی توسعه فناوری‌های فرهنگی و نرم بر چه اساسی نوشته شده است؟ کاستی‌های آن چیست؟ چه استفاده‌ای از این سند برای زمان معاصر می‌توان انجام داد؟

نقد هنجاری سند ملی توسعه فناوری‌های فرهنگی و نرم

با التفات به این نکته که از عمر صنایع فرهنگی و خلاق در نظام سیاست‌گذاری کشور چندان نمی‌گذرد، تصویب و ابلاغ سند ملی توسعه فناوری‌های فرهنگی و نرم، از اقدامات روبه جلوی این عرصه محسوب می‌شود. این سند از جهاتی موجبات ارتقاء ظرفیت نهادی زیست‌بوم صنایع فرهنگی و خلاق کشور را فراهم کرد. به فراخور مندرجات سند، ایجاد ستاد توسعه فناوری‌های فرهنگی و نرم، رسماً جزء وظایف قانونی معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان ریاست جمهوری قرار گرفت. بااین‌حال، بررسی محتوایی سند، گویای چالش‌هایی است که در ادامه به تناسب مواد و تبصره‌های آن مورد ارزیابی قرار می‌گیرد:

آرمان‌گرایی افراطی و شاخص‌های کمی غیرواقع‌بینانه

بخش‌های مهمی از سند به مفادی پرداخته است که با توجه به زمان اندک باقیمانده تا سال ۱۴۰۴ دستیابی به آن‌ها بسیار دور از انتظار به نظر می‌رسد، با وضعیت فعلی زیست‌بوم صنایع فرهنگی و خلاق کشور تناسب ندارد و دور از امر واقع است. این فاصله چشمگیر بین وضعیت فعلی و اهداف تعیین شده، به‌ویژه در بخش اهداف کمی ذیل ماده ۵ سند، کاملاً مشهود است. سند، به طور نمونه، هدف کسب حداقل رتبه چهارم گردشگری در منطقه و جذب بیست میلیون گردشگر را تعیین کرده است. این درحالی‌ست که کشور در موضوع گردشگری، با وجود برخورداری از ظرفیت‌های بالقوه مسائل عدیده‌ای را تجربه می‌کند. طبق آخرین برآورد، تعداد گردشگران خارجی برای ایران در سال ۱۴۰۲ از شش میلیون و چهارصد هزار نفر فراتر رفته است و اقتصاد گردشگری ایران هم رتبه هشتم در منطقه را داراست. با توجه به فاصله زمانی کوتاه تا سال ۱۴۰۴ و چالش‌های موجود در صنعت گردشگری، رسیدن به این اهداف، بسیار دشوار می‌نماید. همچنین، رسیدن به سهم ۳۰ درصدی بازی‌های دیجیتال از بازار کشور جزء اهداف سند در نظر گرفته شده است. با توجه به وضعیت فعلی صنعت بازی‌سازی در کشور و زمان محدود باقیمانده، تحقق این موضوع نیز بعید به نظر می‌رسد.

از طرف دیگر در برخی موارد فقدان شاخص یا وجود شاخص‌های فاقد تناسب با ظرفیت فعلی صنایع فرهنگی و خلاق، قابل مشاهده است. این موارد را می‌توان در گزاره‌هایی چون «دستیابی به جایگاه نخست تولید و صادرات محصولات فرهنگی بومی در منطقه و جهان اسلام» و «تولید و اکران بین‌المللی حداقل سی پویانمایی سینمایی تا افق چشم‌انداز ۱۴۰۴» جستجو کرد. ارائه احکام کلی و فاقد معیار مشخص در مواردی چون «گسترش مخاطبان ملی و فراملی (با تأکید بر جهان اسلام) و افزایش رضایتمندی مردم از محصولات فرهنگی بومی»، «بهبود فضای کسب و کار و تقویت نظام نوآوری صنایع و محصولات فرهنگی اسلامی - ایرانی و انقلابی»، «ارتقاء سهم تولید محصولات دانش‌بنیان از کل بازار صنایع فرهنگی» و «افزایش سهم تولید لوازم التحریر بومی از بازار نوشت افزار کشور» نمایان است.

فقدان توجه به هم‌افزایی حوزه‌های صنایع خلاق

بخش مهمی از مسائل صنایع فرهنگی و خلاق کشور، منبعث از نگرشی است که صنایع فرهنگی و خلاق را منفک از سایر صنایع تعریف می‌کند و موجودیت آن را به عنوان قطعه‌ای از پازل بزرگ اقتصادی و فرهنگی در نظر نمی‌گیرد. ضعف در ایجاد اتصال بین حوزه‌های صنایع خلاق با یکدیگر (اتصال درون‌زا) نظیر بازسازی فرهنگی (مرچندایزینگ) و عدم ایجاد پیوند صنایع فرهنگی و خلاق به صنایع بزرگ (اتصال برون‌زا)، محصول چنین رویکردی است. این درحالی‌ست که صنایع فرهنگی و خلاق در پیوند با یکدیگر و با صنایع بزرگ نظیر پتروشیمی، منجر به هم‌افزایی اقتصادی و تسریع انتقال معانی فرهنگی می‌شوند. در تبصره ۱ ماده ۱ سند به حوزه‌های صنایع خلاق اعم از طراحی، اسباب‌بازی، نوشت افزار، تولید محتوا و نشر مکتوب و رقومی، ظواهر و سبک پوشش، صنایع دستی و گردشگری، فناوری‌های اجتماعی، نوآوری‌های اجتماعی،

بازی‌های ویدئویی، پویانمایی و پی‌نمایی، سینما، هنرهای تجسمی، هنرهای نمایشی، تبلیغات، فناوری‌های مهندسی انگیزه، سازوکارهای مدیریت بهره‌وری و حکمرانی در حوزه فرهنگی و اجتماعی، بازی‌وارسازی، ارتباطی و رسانه‌ای، آموزشی و یادگیری اشاره شده است؛ فارغ از آنکه این دسته‌بندی از استانداردهای دقیق علمی و قابل قبولی به ویژه در قیاس با سایر گونه‌شناسی‌های مورد توافق جهانی برخوردار نیست، در هیچکدام از اصول، اهداف و چشم‌انداز این بخش به ظرفیت مهم اتصال و هم‌افزایی این عرصه‌ها با یکدیگر و با صنایع بزرگ پرداخته نشده است.

دوگانه نگرش فراواقع‌گرایانه و تقلیل‌گرایانه نسبت به صادرات و اثربخشی بین‌المللی

امروزه اتخاذ رویکرد جهان‌نگر به فرهنگ به معنای برخورداری از نگرش بین‌المللی و فرامرز دانستن تولیدات فرهنگی، از برنامه‌های سیاستی پیشرو در کشورها محسوب می‌شود. این رویکرد از گسترش صادرات صنایع فرهنگی به منظور تقویت هویت ملی و رونق اقتصادی گرفته تا تعریف اقدامات مشترک فرهنگی با کشورهای هم‌سو یا مشترک‌المنافع را شامل می‌شود. با وجود ظرفیت‌های دارای اثر محصولات فرهنگی ملی و بومی در سند، موارد متناظر با تعاملات بین‌المللی و صادرات از یک‌سو با واقعیت هم‌ساز نیست، از سوی دیگر به صورت محدود صورت‌بندی شده یا دچار تقلیل‌گرایی شده و تناقض‌آمیز است. به عنوان نمونه ذیل ماده ۵، هدف فراواقع‌گرایانه «دستیابی به جایگاه نخست صادرات محصولات فرهنگی و بومی در منطقه و جهان اسلام» ذکر شده و از طرف دیگر ذیل ماده ۶ راهبرد ۶ صرفاً به بیان گزاره «اعطای جوایز صادراتی به تولیدکنندگان و صادرکنندگان محصولات فرهنگی بومی و حمایت از آن‌ها با توجه به نتایج صادراتی» اکتفا شده است.

عدم شفافیت تعریف مفاهیم و فقدان مرزبندی حدود آن

با وجود ۸ عنوان تعریف در ماده ۱ سند، می‌توان این‌همانی دانستن مفاهیم و مشخص نبودن حدود تعاریف را در بخش‌های مختلف سند، شاهد بود. به عنوان نمونه «صنایع فرهنگی»، «محصولات فرهنگی» و «فناوری‌های نرم» به طور جداگانه تعریف شده‌اند اما به طور نمونه در مقدمه سند در یک معنا و با قابلیت یکسان برای بهره‌وری در نظر گرفته شده است: «صنایع خلاق و محصولات فرهنگی و فناوری‌های نرم با قابلیت تولید دو هزار و دویست و پنجاه میلیارد دلار ارزش اقتصادی و ایجاد حدود سی میلیون شغل در دنیا، روز به روز مورد توجه کشورهای بیشتری قرار می‌گیرد». این مسئله با التفات به حیطه تخصصی صنایع فرهنگی و خلاق که پیچیدگی‌های آن ابعاد فنی، فرهنگی، تاریخی و هویتی دارد، محتوای سند را در معرض تفسیر و سوءتعبیر قرار می‌دهد.

تعدد وظایف و عدم شفافیت در مسئولیت‌های ستاد

با استناد به ماده ۷ سند، ضمن استقرار ستاد توسعه فناوری‌های فرهنگی و نرم در معاونت علمی، وظایف سیاست‌گذاری، اجرا، تسهیل‌گری، نظارت و ارزیابی، پایش شاخص‌ها و تسهیل اجرای سند به صورت یکجا به ستاد واگذار شد؛ وحدت رویه و شفافیت در تعیین مسئولیت‌ها ملاحظه نمی‌شود. اعطای چند مسئولیت همزمان به این نهاد آفریننده تعارض منافع است، به ویژه که بیش از ده نهاد اعم از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، وزارت صمت، وزارت میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، سازمان صداوسیما، سازمان تبلیغات اسلامی و... در امر صنایع فرهنگی و خلاق به طرق گوناگون از سیاست‌گذاری تا اجرا دخیل‌اند و نسبت ستاد با نهادهای مذکور به طور مصرح، مشخص نشده است.

عدم ارائه راهکارهای عملیاتی متقن و روزآمد

یکی از مسائل مبتلا به در اسناد سیاستی کشور، ارائه راهکارهای کلی، منسوخ و قدیمی است و سند توسعه فناوری‌های فرهنگی و نرم را نیز نمی‌توان از این قاعده مستثنا دانست. سند در سال ۱۳۹۷ تدوین و در سال ۱۴۰۰ ابلاغ شد. در همان بازه و تاکنون، تغییر و تحولات بسیاری در جهان و زیست‌بوم صنایع فرهنگی و خلاق کشور صورت گرفته است که نیاز به تدقیق، بازنگری و روزآمدی متناسب با اقتضائات اکنون دارد. به طور نمونه، قواعد و سازوکارهای مربوط به مالکیت معنوی در دنیا تغییر کرده و با توسعه زیرساخت‌های فناورانه، بهبود یافته است. توجه ویژه‌ای به ابعاد اقتصادی فرهنگ در کنار سایر ابعاد فرهنگ صورت گرفته و سرمایه‌گذاری و سودآوری به هدف اصلی کشورها برای توسعه صنایع فرهنگی و خلاق، مبدل شده است. فناوری‌های نوظهور و به طور خاص هوش مصنوعی (Artificial intelligence)، تحولات چشمگیر و تجربه‌های جدیدی را رقم زده‌اند که ساختار صنایع در تمامی ابعاد آن را دگرگون می‌کند. محتوای آنلاین (Streaming and Online Content) نظیر پلتفرم‌های پخش موسیقی، فیلم و تلویزیون بر بازارها تسلط یافته‌اند و منجر به ایجاد محتوای نوین و توزیع در سطح جهانی شده‌اند. از این‌رو ساماندهی و بازنگری جدی در بخش راهبردهای سند، ضرورت می‌یابد.

جمع‌بندی

اسناد مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی در حکم قانون خواهند بود و غفلت از اصلاح رویه‌های آن از مرحله تدوین تا تصویب، موجب دامن‌زدن به مسائل فعلی کشور خواهد شد. بدین منظور، بررسی دقیق مهم‌ترین سند سیاستی عرصه صنایع فرهنگی و خلاق با رویکرد منتقدانه (هنجاری) هدف اصلی این متن قرار گرفت. ذکر این مهم، ضروری‌ست که بخش ویژه‌ای از چالش‌های ریشه‌دار در بدنه سیاست‌گذاری صنایع فرهنگی و خلاق به تناسب مسائل ساختاری کشور موجودیت یافته‌اند. سند ملی توسعه فناوری‌های فرهنگی و نرم منبعت از مسائل کلان سندنویسی چون «ضعف در رعایت شیوه‌های استاندارد سندنویسی و ملزومات آن»، «فقدان اجماع نخبگانی و استفاده برابر از ظرفیت تمامی ذینفعان و بازیگران در تدوین اسناد»، «ضعف در شناسایی فرصت‌ها، نقاط اهرمی و آسیب‌های مبتلا به عرصه‌های موردنظر»، «عدم توالی اهداف، برنامه‌ها، راهبردها و چشم‌انداز اسناد»، «تورم اسناد

و قوانین»، «مبدل گشتن سندنویسی به یک رویه اداری و ابزاری برای ابراز وجود دولت‌ها» و «ابهام در نسبت بین اسناد هم‌هدف» تدوین شده است. نسبت بین سند ملی توسعه فناوری‌های فرهنگی و نرم با اسناد پیشین چون نقشه مهندسی فرهنگی مشخص نیست. باید اشاره داشت، از زمان تدوین و تصویب سند تاکنون، فعالین عرصه‌های تعریف‌شده ذیل صنایع فرهنگی و خلاق کشور به طور مجزا، اقدام به طرح‌ریزی اسنادی نموده‌اند که برخی نظیر سند موسیقی، سینما، تئاتر و... به مصوبه شورای عالی انقلاب فرهنگی رسید و برخی دیگر نظیر سند اسباب‌بازی، بازی ویدئویی و... در مرحله پیش‌نویس قرار دارد. این‌گونه که از متن این اسناد بر می‌آید، تکرار مکررات است و گام برداشتن آن در مسیر گذشته و خلاء نوآوری در هر یک را می‌توان رصد نمود. سندنویسی موازی جز هدررفت منابع و افزودن بار اضافی وظایف بردوش نهادهای متولی، عایدی چندانی ندارد.

افزون بر آنچه گفته شد، چالش‌های درون‌ساختاری بدنه سیاست‌گذاری صنایع فرهنگی و خلاق نیز به هم پیوسته بوده و لزوم نگرش کل‌نگر و سیستمی جهت کاستن از مسائل، غیر قابل انکار است. «تعدد نهادی، موازی‌کاری‌ها و تداخل وظایف و مأموریت‌های سازمانی»، «هم‌سو نبودن دستگاه‌های متولی در تدوین برنامه‌ها و اتخاذ و اجرای سیاست‌ها»، «عدم امکان‌سنجی کارایی سیاست‌ها» و «ضعف در تبدیل سیاست‌ها به طرح‌ها و برنامه‌های عملیاتی» تنها نمونه‌هایی از مسائل ناظر بر حکمرانی این عرصه است. از این رو، ضمن لزوم بازنگری سند، رصد دقیق، واریسی و تحلیل عرصه سیاست‌گذاری صنایع فرهنگی و خلاق از جمله عملکرد نهادهای اصلی و ذی‌مدخل، گام مهمی در وضعیت‌سنجی این حوزه محسوب می‌شود؛ چراکه جز از طریق کل‌نگری نمی‌توان در جهت کاستن از مسائل سند، اهتمام ورزید.

جهت مشاهده متن کامل یادداشت [این پیوند](#) را لمس کنید.

چند رسانه‌ای

آغاز به کار کانال یوتیوب اندیشکده حرف

برای ورود به کانال یوتیوب اندیشکده حرف (حکمروایی فرهنگی) پژوهشکده سیاست‌گذاری دانشگاه صنعتی شریف به آدرس زیر وارد شوید:

www.youtube.com/@harftt

رویداد سی‌وپنجم از سلسله نشست‌های «توسعه پایدار برای ایران»، با عنوان «گزارش‌دهی (پایداری) و «مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها» در ایران: گذشته، حال و آینده»، در روز یکشنبه، ۱۴ بهمن ۱۴۰۳، به صورت مجازی و با حدوداً ۶۰ شرکت‌کننده، برگزار شد. هدف از این نشست، همان‌طور که از عنوانش پیداست، نگاهی به وضعیت گزارش‌دهی پایداری و CSR در ایران، از اوایل شکل‌گیری آن تا به امروز و مسیر پیش روی آن بود که با حضور صاحب‌نظران و متخصصین این حوزه، مورد بحث و گفت‌وگو قرار گرفت.

این نشست در چهار بخش برگزار شد. بخش اول، ارائه «نگاهی به وضعیت گزارش‌دهی پایداری و CSR در ایران و جهان» توسط آقای هامون طهماسبی، مشاور و فعال حوزه پایداری و مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها، بود. در بخش دوم، آقایان بهنام صیفوری (رئیس روابط عمومی شرکت فجر انرژی خلیج فارس) و مهران بخشی‌پور (مدیر پایداری و سرمایه‌گذاری اجتماعی ایرانسل)، به بیان تجربیات دو شرکت با سابقه در زمینه گزارش‌دهی پایداری و مسئولیت اجتماعی پرداختند. بخش سوم، پل گفت‌وگو، با حضور صاحب‌نظران و متخصصین این حوزه بود که در رابطه با وضعیت گزارش‌دهی پایداری در ایران، تغییرات رویکردهای آن در سال‌های گذشته، راه‌کارها برای بهبود و چشم‌انداز آن در آینده، گفت‌وگو صورت گرفت. در بخش چهارم و پایانی نشست نیز برنامه‌های جدی و مهم مدرسه توسعه پایدار در زمینه مسئولیت اجتماعی شرکتی و گزارش‌دهی پایداری، معرفی شد.

در ادامه، خلاصه‌ای از مهمترین نکات مطرح‌شده در این رویداد را مرور می‌کنیم.

در بخش اول نشست، آقای هامون طهماسبی سعی کردند که بعد از معرفی اجمالی مفهوم گزارش‌دهی پایداری و مسئولیت اجتماعی شرکتی، به صورت جامع و ساده، وضعیت گزارش‌دهی پایداری در جهان و سپس ایران را به تصویر بکشند. ایشان بعد از تشریح مسیری طی شده در جهان و معرفی استانداردها و چارچوب‌های مرتبط و همچنین، ارائه آمارهایی از گزارش‌دهی پایداری در ۲۵۰ شرکت برتر جهان و در مناطق مختلف، تمرکز خود را به وضعیت این مفهوم در زمان ورود آن به ایران، تا به امروز و همچنین، وضعیت آن در حال حاضر، بردند و نکاتی را پیرامون ارزیابی وضعیت گزارش‌دهی پایداری در ایران بیان کردند.

در بخش دوم، ابتدا آقای بهنام صیفوری به بیان تجارب شرکت «فجر انرژی خلیج فارس» به عنوان پرقدمت‌ترین بنگاه ایرانی در زمینه گزارش‌دهی پایداری و درس‌آموخته‌های موجود در این راه اشاره کردند. ایشان بعد از به تصویر کشیدن مسیری طی شده، نقاط قوت، دستاوردها، چالش‌های خود را در این مسیر تبیین کردند. همچنین، در ادامه این بخش، آقای مهران بخشی‌پور، تجارب متمایز ایرانسل را در این مسیر به شرکت‌کنندگان معرفی کردند و تصویری از آنچه در ایرانسل، در چهار دوره متوالی از گزارش‌دهی پایداری تجربه کرده را توضیح دادند.

بعد از شنیدن تجارب دو شرکت با سابقه در زمینه گزارش‌دهی پایداری، بخش سوم که پل گفت‌وگو و بخش اصلی نشست بود، شروع شد. در این بخش، اعضای پل به دبیری آقای حسین محمودی، به گفت‌وگو و بیان نکات مهم پیرامون سوالات اصلی رویداد پرداختند. هر کدام از اعضای پل، از زاویه دیدی متفاوت، برداشت خود از وضعیت گزارش‌دهی پایداری در ایران، تغییر رویکردها در گذر زمان، نکات مهم در بهبود عملکرد و چشم‌اندازشان به آینده را بیان کردند.

خانم ندا کردونی، مشاور پایداری و هم‌بنیان‌گذار موسسه «ندای توسعه»، وضعیت ایران را با ارائه نکات منفی‌ای چون تعدد نهادهای تصمیم‌گیرنده در این حوزه، اختلاف نظر بسیار بین متخصصین این حوزه در ایران، پرداختن تعداد کمی از بنگاه‌های بزرگ به گزارش‌دهی پایداری و نیز نکات مثبتی چون جلب توجه نهادهای علمی به موضوع، افزایش تعداد علاقه‌مندان و شکل‌گیری تحرکات بیشتر بین مشاوران اعلام کردند.

در ادامه آقای امین سرتیپی، مشاور پایداری و مسئولیت‌پذیری کسب‌وکار، به این نکات در ارزیابی تجربه کشور اشاره کردند: اهمیت تفکر در مورد ارزش افزوده‌ای که پرداختن به این مفهوم برای سازمان‌ها دارد، نیاز به تربیت نیروهای متخصص، تخصصی بودن

گزارش‌دهی پایداری و لزوم پرهیز از برون‌سپاری آن به افراد یا سازمان‌های با دانش و تجربه محدود و

آقای هوشنگ فضلی، کارشناس ارشد حوزه اجتماعی وزارت نفت، بر نوا بودن موضوع در ایران اشاره کردند و آن را در مرحله پذیرش می‌دانستند که نیازمند زمان و کسب تجربه بیشتر برای رسیدن به مرحله تثبیت و بلوغ است. همچنین، تاکید بسیاری بر ارتباط سازمان‌ها با ذی‌نفعان، جهت بهبود گزارش‌های پایداری در ایران داشتند.

آقای هامون طهماسبی نیز به عنوان یکی دیگر از اعضای پل، بر این باور بودند که گزارش‌دهی پایداری در ایران، رشد کمی بیشتری داشته است تا رشد کیفی؛ و با نگاهی آسیب‌شناسانه به مشاوران و بازیگران این حوزه، بر نقش کلیدی و مهم آن‌ها در شکل‌گیری وضعیت موجود و ریل‌گذاری صحیح مسیر آینده، تاکید کردند.

در بخش پایانی پل، فضایی برای اظهار نظر عمومی ثبت نام‌کنندگان در رویداد نیز فراهم شد که در خلال گفتگوها علاوه بر تجربه داخلی، به ترسیم وضعیت گزارش‌دهی پایداری در کشورهای توسعه یافته و بیان نکاتی مهم در مورد ارتباط این مفهوم با نیاز فضای کسب و کار ایران پرداختند.

بخش چهارم و پایانی نشست، معرفی برنامه‌های مدرسه توسعه پایدار در زمینه مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها و گزارش‌دهی پایداری بود که برنامه‌هایی چون برگزاری دوره آموزشی در زمینه «گزارش‌دهی پایداری» در بهار ۱۴۰۴، راه‌اندازی صفحه‌ای با عنوان «پایگاه اطلاعاتی گزارش‌دهی پایداری شرکت‌ها و سازمان‌های ایرانی» در وب‌سایت مدرسه توسعه پایدار و شروع به کار «مرکز کسب‌وکار مسئولانه و اجتماعی دانشگاه صنعتی شریف» برای حاضرین در رویداد تشریح شد.

+مشروح نشست به همراه نکات و صحبت‌های تکمیلی و مهم سخنرانان و ارائه‌دهندگان را می‌توانید در گزارش کامل نشست، مطالعه فرمایید.

جهت مشاهده متن کامل گزارش رویداد [این پیوند](#) را لمس کنید.

 امین سرتپی مدیر اسبق پایداری و سرمایه‌گذاری اجتماعی ایرانسل	 مهران بخشی‌پور مدیر پایداری و سرمایه‌گذاری اجتماعی ایرانسل
 هامون طهماسبی مشاور و فعال حوزه پایداری و مسئولیت اجتماعی شرکتی	 بهنام صیفوری رئیس روابط عمومی شرکت فجر انرژی خلیج فارس
 ندا کردونی هم‌بنیان‌گذار «ندای توسعه» و مشاور پایداری	 هوشنگ فضلی کارشناس ارشد مسئولیت اجتماعی صنعت نفت
 حسین محمودی عضو هیات علمی دانشگاه شهید بهشتی و مدرس گزارش‌دهی پایداری	

برنامه نشست

ارائه‌ای درباره وضعیت گزارش‌دهی پایداری در ایران و جهان

بیان تجربیات و درس‌آموخته‌های دو شرکت با سابقه در گزارش‌دهی پایداری: ایرانسل و فجر انرژی خلیج فارس

گفت‌وگو و تبادل نظر جمعی متخصصین و صاحب‌نظران حوزه گزارش‌دهی پایداری در رابطه با فرصت‌ها و چالش‌های پیش رو در ایران

زمان برگزاری

یکشنبه، ۱۴ بهمن ۱۴۰۳

ساعت ۱۴ تا ۱۷

ثبت نام و کسب اطلاعات بیشتر:

sdschool.ir/susreport

پانشر از همراهی و حمایت

دانشگاه صنعتی شریف
پژوهشکده سیاستگذاری

مدرسه توسعه پایدار

رویداد شماره ۱۲۵ از سلسله رویدادهای سیاستی شریف با موضوع «سیاست‌های مسکن و روش‌های نوین تأمین مالی ساخت‌وساز» با حضور امین خیالی میاب (مدرس انستیتو تکنولوژی فدرال زوریخ)، نجم‌الدین یزدی (پژوهشگر ارشد پژوهشکده سیاست‌گذاری شریف و مدیرعامل شرکت دانش‌بنیان مترینا)، و حمید محمدپور (مدیر گروه مسکن اندیشکده ایتان)، در تاریخ ۳ دی‌ماه ۱۴۰۳ در پژوهشکده سیاست‌گذاری دانشگاه صنعتی شریف برگزار شد.

در این جلسه ابتدا به تحلیل تاریخی از ریشه‌های شهرنشینی و توسعه شهری پرداخته شد و چالش‌هایی مانند افزایش هزینه‌های زندگی، ناکارآمدی زیرساخت‌ها و گسست میان عناصر کلیدی مدیریت توسعه شهری بررسی گردید. در ادامه، نقش فناوری‌های نوین مالی (فین‌تک) و فناوری‌های مرتبط با املاک (پراپ‌تک) در تحول صنعت مسکن، به‌ویژه در حوزه‌هایی مانند مدیریت دیجیتال املاک، سرمایه‌گذاری خرد، مورد تأکید و ارائه قرار گرفت. همچنین، ابزارهایی همچون بلاک‌چین و قراردادهای هوشمند به‌عنوان زیرساخت‌های کلیدی در این مسیر معرفی شد. در بخش پایانی، سیاست‌گذاری کلان حوزه مسکن با تأکید بر شاخص‌های دسترسی به مسکن، هزینه‌های اجاره‌نشینی و چالش‌های ناشی از تراکم شهری تحلیل شد و بر ضرورت ایجاد تعادل میان سیاست‌های سمت عرضه (افزایش تولید و عرضه مسکن) و سیاست‌های سمت تقاضا (کنترل تقاضای سرمایه‌ای و مدیریت قیمت‌ها) تأکید گردید.

امین خیالی میاب، مدرس انستیتو تکنولوژی فدرال زوریخ، به‌عنوان نخستین سخنران، نگاهی تاریخی و ساختاری به موضوع شهرنشینی و توسعه شهری ارائه داد و ریشه‌های مشکلات معاصر شهرها را در فرآیند تاریخی شکل‌گیری آن‌ها جستجو کرد. وی در ابتدای سخنرانی به پیشینه‌ای از شهرنشینی پرداخت و خاطرنشان کرد که نخستین شواهد از زندگی شهری به ۱۱ هزار سال پیش در دمشق سوریه بازمی‌گردد و نخستین ساختارهای حکومتی و مدیریت متمرکز تمدن‌ها حدود ۵۵۰۰ سال پیش شکل گرفته‌اند. او توضیح داد که پیدایش شهرها بر اساس اقتصاد مقیاس بنا شده است؛ بدین معنا که زندگی جمعی در کنار یکدیگر، منافع مشترکی ایجاد کرده و هزینه‌های زندگی را کاهش داده است.

امین خیالی میاب اشاره کرد که در ابتدا انسان‌ها با تخصصی‌شدن نقش‌ها (مانند کشاورزی و دامداری) توانستند ارزش افزوده‌ای ایجاد کنند که زندگی شهری را ممکن ساخت. با این حال، وی تأکید کرد که در فرآیند رشد و گسترش بی‌رویه شهرها، این منافع تدریجاً به حاشیه رفت و مشکلاتی همچون افزایش هزینه‌های شهری، ناکارآمدی زیرساخت‌ها و پیچیدگی مدیریت شهری پدیدار شد.

او هزینه‌های زندگی شهری را نه تنها در قالب اعداد و ارقام مالی، بلکه در قالب زمان تلف‌شده در ترافیک، مخاطرات ناشی از بلایای طبیعی (مانند زلزله تهران)، و کاهش کیفیت زندگی تفسیر کرد. به گفته او، اگر این روند ادامه پیدا کند، شهرها دیگر نمی‌توانند به‌عنوان کانون‌های رشد اقتصادی و اجتماعی عمل کنند و به تدریج زیست‌پذیری خود را از دست خواهند داد. امین خیالی میاب تأکید کرد که حل این چالش‌ها نیازمند رویکردی چندبعدی است که در آن تمام عناصر شهری از جمله مسکن، حمل‌ونقل، زیرساخت‌ها و مدیریت شهری در هماهنگی کامل با یکدیگر عمل کنند. وی معتقد است که بازگشت به دلایل اولیه‌ی شکل‌گیری شهرها و درک اصول بنیادین اقتصاد مقیاس، گامی اساسی برای حل معضلات پیچیده‌ی شهری خواهد بود.

«برای حل معضلات شهری باید به فلسفه‌ی پیدایش شهرها بازگردیم. اگر این علل بنیادین را در نظر نگیریم، توسعه‌ی شهری ناکارآمد خواهد بود.»

در ادامه نشست، نجم‌الدین یزدی، پژوهشگر ارشد پژوهشکده سیاست‌گذاری شریف و مدیرعامل شرکت دانش‌بنیان مترینا، به بررسی نقش فناوری‌های نوین مالی (فین‌تک) و کاربرد آن در صنعت املاک و مستغلات پرداخت. او سخنان خود را با تعریف فین‌تک آغاز کرد و آن را به عنوان فناوری‌های نوینی که به بهبود خدمات و محصولات مالی در صنعت املاک و مستغلات کمک می‌کنند معرفی کرد. اتصال این فناوری‌ها به صنعت املاک نه تنها مدل‌های کسب‌وکار را تغییر داده، بلکه بازارهای مالی مسکن را نیز تحت تأثیر قرار داده و رقابت جدیدی میان بازیگران سنتی و بازیگران نوظهور ایجاد کرده است.

SPRI EVENTS

رویدادهای سیاستی شریف

۱۲۵ هفته پژوهش فناوری

سیاست های مسکن و روش های نوین تامین مالی ساخت و ساز

دوشنبه ۳ دی ۱۴۰۳ - ساعت ۱۶:۰۰

نجم‌الدین یزدی

پژوهشگر ارشد پژوهشکده سیاست‌گذاری شریف
مدیرعامل شرکت دانش‌بنیان مترینا

امین خیالی میاب

مدرس انستیتو تکنولوژی فدرال زوریخ

حمید محمدپور

مدیر گروه مسکن اندیشکده ایتان

محل برگزاری: پژوهشکده سیاست‌گذاری دانشگاه صنعتی شریف

<https://vc.sharif.edu/ch/spri>

LIVE((●))

GI2E2 Framework
Engineering
/spri

edu/ch/spri

یزدی به کارکردهای کلیدی فین تک در حوزه املاک اشاره کرد و از جمله این کارکردها به مدیریت املاک دیجیتال، سرمایه گذاری خرد جمعی و ساده سازی فرآیند وام دهی پرداخت. وی شفافیت اطلاعات، دسترسی آسان به بازار املاک و امنیت بالا را از مهم ترین فواید به کارگیری فین تک در این صنعت برشمرد. او همچنین بر روندهای تکنولوژیکی مانند سکوها های آنلاین، بازار سرمایه دیجیتال، و قراردادهای هوشمند تأکید کرد و توضیح داد که این فناوری ها چگونه به ایجاد اتصالات دوطرفه و امن کمک می کنند. در ادامه، نجم الدین یزدی مراحل مختلف استفاده از فین تک در چرخه حیات یک ملک را تشریح کرد. او اشاره کرد که در مرحله پیش خرید ملک، فین تک می تواند به ایجاد اعتبار مالی و پس انداز خریداران کمک کند و احتمال از دست دادن موعد پرداخت وام را کاهش دهد. همچنین، در مدل های توافق نامه خرید اجاره ای، بخشی از مبلغ اجاره می تواند به عنوان اعتباری برای مالکیت نهایی ملک در نظر گرفته شود.

در مرحله خرید و فروش ملک، استفاده از فین تک می تواند هزینه های تراکنش فروشنده را از ۸ درصد به ۶ درصد کاهش دهد و کارایی فرآیند را به شکل چشمگیری بهبود بخشد. همچنین در مرحله جستجوی وام مسکن، فین تک با ارائه مشاوره های آنلاین و فراهم آوردن امکان مقایسه وام ها، دانش مالی خریداران را افزایش می دهد. به ویژه در مناطقی که قیمت مسکن بالاست، این فناوری ها می توانند با استفاده از پیش بینی افزایش ارزش آتی املاک، بخشی از مبلغ وام را جبران کنند. یزدی به مرحله پس خرید ملک نیز اشاره کرد و بیان داشت که فین تک در مدیریت وام مسکن، بیمه مالکان، بهبود و تعمیرات دوره ای ملک، و استخراج ارزش دارایی ملکی نقش مهمی ایفا می کند. برای مثال، هزینه های بیمه مالکان می تواند تا ۲۵ درصد کاهش یابد و فرآیندهای خودکارسازی نیز به تسهیل پرداخت های ماهانه کمک می کنند.

«فناوری های مالی دیجیتال نه تنها به ساده سازی فرآیند خرید و فروش کمک می کنند، بلکه امکان سرمایه گذاری خرد، مدیریت دیجیتال املاک و افزایش شفافیت اطلاعاتی را فراهم می سازند.»

او سپس به مفهوم پراپ تک (PropTech) پرداخت و توضیح داد که این مفهوم به فناوری های مرتبط با بهینه سازی خرید، فروش و مدیریت املاک از طریق پلتفرم های نرم افزاری اشاره دارد. یزدی پروپ تک را به سه بخش املاک و مستغلات هوشمند، اقتصاد مشارکتی و فین تک در املاک تقسیم بندی کرد و خاطرنشان ساخت که این سه حوزه در تعامل با یکدیگر می توانند صنعت املاک را به طور اساسی متحول کنند. در بخش دیگری از سخنان خود، یزدی به تأمین مالی جمعی (Crowdfunding) پرداخت و آن را به عنوان راهکاری برای جمع آوری سرمایه جهت پروژه های املاک معرفی کرد. او به مقایسه تأمین مالی جمعی با صندوق های سرمایه گذاری سنتی پرداخت و بیان کرد که تأمین مالی جمعی به دلیل نظارت مستقیم سرمایه گذاران و قابلیت دسترسی برای سرمایه گذاران خرد، انعطاف پذیری بیشتری دارد.

وی همچنین به موضوع توکن سازی املاک (Tokenization of Real Estate) اشاره کرد و توضیح داد که این فرآیند به تبدیل دارایی های ملکی به واحدهای کوچک تر و قابل معامله منجر می شود. او بلاک چین را به عنوان بستری امن و شفاف برای این فرآیند معرفی کرد و بر مزایای آن از جمله دسترسی آسان به سرمایه گذاری، کاهش هزینه های تراکنش، و افزایش سرعت معاملات تأکید کرد. یزدی چالش های موجود در مسیر توکن سازی املاک را نیز مطرح کرد و به موضوعاتی همچون مقررات پیچیده، هزینه های اولیه بالا برای ایجاد ساختارهای میانجی و نیاز به انطباق با چارچوب های قانونی محلی اشاره کرد. او همچنین به چشم انداز این فناوری پرداخت و پیش بینی کرد که تا سال ۲۰۳۰، ارزش کل بازار دارایی های توکن شده می تواند به ۴ تریلیون دلار برسد. در پایان، او به اهمیت قراردادهای هوشمند (Smart Contracts) در بستر بلاک چین اشاره کرد و توضیح داد که این قراردادها می توانند فرآیندهای انتقال مالکیت، پرداخت اجاره، و تمدید قراردادها را به صورت خودکار و شفاف مدیریت کنند. وی کاهش هزینه ها، افزایش سرعت تراکنش ها و قابلیت ردیابی معاملاتی را از مزایای کلیدی این فناوری برشمرد.

حمید محمدپور، مدیر گروه مسکن اندیشکده ایتان، به عنوان سومین سخنران نشست، به بررسی ریشه‌های تاریخی بحران مسکن در ایران و وضعیت فعلی آن پرداخت. او سخنان خود را با اشاره به اهمیت تاریخی مسئله مسکن آغاز کرد و یادآور شد که امام خمینی (ره) در نخستین پیام اقتصادی خود در سال ۱۳۵۸، مسئله مسکن و زمین را به عنوان یکی از اصلی‌ترین مشکلات اقتصادی و معیشتی مردم معرفی کردند. محمد پور تأکید کرد که این مسئله نه تنها ریشه تاریخی دارد، بلکه امروز نیز به عنوان یکی از چالش‌های اساسی سیاست‌گذاری اقتصادی و اجتماعی کشور مطرح است. وی در ادامه به ارائه آمارهایی از وضعیت دسترسی به مسکن پرداخت. بر اساس داده‌های استخراج شده از سامانه‌های قیمتی، مدت زمان لازم برای خرید یک واحد مسکونی متوسط ۹۰ متری در مراکز استان‌ها، با ذخیره یک سوم درآمد سالانه، به طور میانگین ۵۲ سال است. این عدد برای تهران به ۵۸ سال می‌رسد. در دهک‌های پایین درآمدی، شرایط وخیم‌تر است؛ به طوری که در سطح ملی، خانوارهای دهک‌های اول و دوم برای خرید یک واحد مسکونی ارزان قیمت به ۷۶ سال و در تهران به ۸۶ سال زمان نیاز دارند.

محمدپور این ارقام را نشانه‌ای از وضعیت بحرانی بازار مسکن دانست و هشدار داد که هرگونه خطای سیاست‌گذاری در این حوزه می‌تواند عواقب جبران‌ناپذیری به همراه داشته باشد. او همچنین به مسئله اجاره‌نشینی اشاره کرد و توضیح داد که خانوارها در مراکز استان‌ها به طور متوسط ۴۹ درصد و در تهران ۶۹ درصد از درآمد خود را صرف اجاره مسکن می‌کنند. این شرایط، توانایی خانوارها برای مشارکت فعال در فعالیت‌های اجتماعی و اقتصادی را به شدت محدود کرده است. در ادامه، وی به چالش‌های شهرسازی در ایران پرداخت و از متراژ پایین مسکن به عنوان یکی از موانع پیش روی سیاست‌های افزایش جمعیت یاد کرد. بر اساس آمارها، ۳۹ درصد از واحدهای مسکونی در ایران زیر ۸۰ متر مربع و در تهران ۵۵ درصد هستند. این موضوع در کنار تراکم بالای جمعیتی - به ویژه در تهران با میانگین ۱۵۰ نفر بر هکتار - مشکلات متعددی از جمله آلودگی هوا، ترافیک، و کاهش سرانه‌های خدمات شهری را به دنبال داشته است.

«مسکن تنها یک نیاز اقتصادی نیست؛ بلکه زیرساختی برای زندگی اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی است. بدون سیاست‌گذاری دقیق و علمی، هرگونه مداخله می‌تواند به بحران‌های بزرگ‌تری منجر شود.»

محمدپور راهکارهای بهبود وضعیت مسکن را در دو محور سیاست‌های سمت عرضه و سیاست‌های سمت تقاضا بررسی کرد. او تأکید کرد که در بخش عرضه، مهم‌ترین مانع، عدم دسترسی به زمین با کاربری مسکونی است. او به طرح جامع تهران در سال ۱۳۴۷ اشاره کرد و توضیح داد که این طرح برای جمعیتی معادل ۵ میلیون نفر طراحی شده بود؛ در حالی که امروز جمعیت این محدوده به بیش از دو برابر رسیده است و همین موضوع باعث کاهش سرانه‌های خدماتی و رفاهی در کلان‌شهر تهران شده است. در حوزه تأمین مالی ساخت مسکن، محمد پور به نقش بانک‌ها اشاره کرد و توضیح داد که با وجود ظرفیت بالای بانک‌ها برای ارائه تسهیلات به بخش مسکن، عملاً بخش قابل توجهی از منابع بانکی به این حوزه اختصاص نمی‌یابد. او همچنین به تجربه تسهیلات دهی در دولت‌های گذشته اشاره کرد و بیان داشت که در سال‌های ۸۴-۸۵، پرداخت تسهیلات خرید بدون توجه به عرضه، منجر به جهش شدید قیمت‌ها شد. در مقابل، در سال‌های ۸۹-۹۲، تسهیلات ساخت به افزایش عرضه مسکن و کنترل نسبی قیمت‌ها کمک کرد. محمد پور سپس به موضوع روش‌های نوین تأمین مالی مسکن از طریق فناوری‌های نوین مانند توکن‌سازی املاک پرداخت و توضیح داد که این روش می‌تواند به جذب سرمایه‌های خرد و مشارکت بیشتر مردم در ساخت مسکن کمک کند. او تأکید کرد که استفاده از فناوری بلاک چین و ابزارهای نوین مالی باید در خدمت تقویت سمت عرضه و کنترل تقاضای سرمایه‌ای باشد.

او در ادامه به امکان خرید جزئی مسکن اشاره کرد و توضیح داد که این مدل به خانوارها اجازه می‌دهد با مبالغ اندک، وارد بازار سرمایه‌گذاری مسکن شوند. برخلاف مدل‌های سنتی که افزایش قدرت خرید منجر به افزایش تقاضا و جهش قیمتی می‌شد، مدل خرید جزئی با کاهش ریسک و بهینه‌سازی منابع می‌تواند به تعادل در بازار کمک کند. در پایان، محمد پور هشدار داد که هرگونه سیاست‌گذاری در حوزه مسکن، به ویژه در حوزه تأمین مالی نوین، باید با دقت و ظرافت بالایی انجام شود؛ زیرا کوچک‌ترین خطا می‌تواند اثرات مخربی بر اقتصاد و جامعه داشته باشد. او تأکید کرد که هر ابزار فناورانه و سیاست نوین باید در خدمت تقویت عرضه و کنترل تقاضای سرمایه‌ای قرار گیرد.

جهت مشاهده متن کامل گزارش رویداد [این پیوند](#) را لمس کنید.

رویداد ۲۸: «هوش مصنوعی؛ کاربردهای سازمانی، نقشه راه پیاده‌سازی»

در روز چهارشنبه ۱۲ دی ۱۴۰۳، آزمایشگاه داده و حکمرانی با همکاری خانه اندیشه‌ورزان و رصدخانه اقتصاد دیجیتال (راد) شریف، بیست و هشتمین نشست «رویداد» را برگزار کرد. این نشست با محوریت «هوش مصنوعی؛ کاربردهای سازمانی، نقشه راه پیاده‌سازی»، در خانه اندیشه‌ورزان و با حضور دکتر شهرام کریمی، مشاور منابع انسانی و مدیر داده‌محوری در KPMG استرالیا، برگزار شد.

دکتر شهرام کریمی در این جلسه به بررسی کاربردهای هوش مصنوعی در سازمان‌ها، به ویژه در حوزه منابع انسانی پرداخت و تجربیات خود را در این زمینه به اشتراک گذاشت. او تأکید کرد که هوش مصنوعی در حال تغییر ساختارهای سازمانی و فرآیندهای اداری است و استفاده بهینه از آن می‌تواند بهره‌وری سازمان‌ها را به طرز چشمگیری افزایش دهد.

کاربردهای هوش مصنوعی در منابع انسانی

یکی از مهم‌ترین مباحث مطرح شده در این نشست، نقش هوش مصنوعی در فرآیندهای منابع انسانی بود. دکتر کریمی توضیح

داد که هوش مصنوعی می‌تواند فرآیند جذب و استخدام نیرو را کاملاً متحول کند. به عنوان مثال:

نوشتن شرح شغل با استفاده از الگوریتم‌های پیشرفته پردازش زبان طبیعی (NLP) انجام می‌شود.

انتشار آگهی‌های شغلی در پلتفرم‌های کاریابی به صورت خودکار صورت می‌گیرد.

دریافت و تحلیل رزومه‌ها به کمک هوش مصنوعی، سرعت فرآیند غربال‌گری را افزایش می‌دهد.

تهیه لیست افراد مناسب و زمان‌بندی مصاحبه‌ها نیز به صورت هوشمند قابل انجام است.

حتی پاسخ به اعتراض افرادی که پذیرفته نشده‌اند نیز در مراحل اولیه توسط خود هوش مصنوعی داده می‌شود.

این رویکردها باعث می‌شود که دقت در جذب و استخدام نیروها افزایش یابد و تصمیم‌گیری‌های منابع انسانی کمتر تحت تأثیر خطاهای انسانی قرار بگیرد. با این حال، نباید از احتمال سوگیری‌های هوش مصنوعی نیز غافل شد، زیرا این فناوری بر اساس داده‌هایی که بر روی آن آموزش دیده، تصمیم‌گیری می‌کند و اگر این داده‌ها سوگیری داشته باشند، ممکن است تبعیض‌هایی را بازتولید کند. برای نمونه، تحقیقات نشان داده‌اند که برخی مدل‌های هوش مصنوعی تمایل دارند زنان یا افراد رنگین‌پوست را کمتر به عنوان کاندیدای شغلی پیشنهاد دهند، زیرا داده‌های آموزش یافته آن‌ها مبتنی بر روندهای تاریخی نابرابر بوده است.

کاهش نیروی انسانی با استفاده از هوش مصنوعی؟

یکی از بحث‌برانگیزترین بخش‌های ارائه دکتر کریمی، تأثیر هوش مصنوعی بر افزایش یا کاهش نیروی کار بود. او به این نکته اشاره کرد که در برخی سازمان‌ها، هوش مصنوعی توانسته است وظایف بسیاری از کارکنان را به طور کامل خودکارسازی کند. این امر باعث شده که در برخی حوزه‌ها، نیاز به نیروی انسانی به نصف کاهش یابد.

رقابت سازمان‌ها برای توسعه مدل‌های اختصاصی هوش مصنوعی

در فضای رقابتی کنونی، شرکت‌های بزرگ به دنبال خرید و توسعه نسخه‌های اختصاصی از سیستم‌های هوش مصنوعی هستند. این اقدام به آن‌ها امکان می‌دهد تا سطح شخصی‌سازی این فناوری را افزایش داده و آن را با نیازهای خاص سازمان خود تطبیق دهند. علاوه بر این، استفاده از مدل‌های اختصاصی به حفظ امنیت و محرمانگی داده‌های داخلی شرکت‌ها کمک شایانی می‌کند، زیرا اطلاعات حساس سازمانی در محیط‌های کنترل‌شده و غیرقابل دسترسی برای رقبا باقی می‌مانند. در نتیجه، این روند می‌تواند به افزایش مزیت رقابتی و نوآوری در فرآیندهای سازمانی منجر شود.

در رویداد ۲۸ علاوه بر اینکه به تحلیل نقش روزافزون هوش مصنوعی در سازمان‌ها پرداخته شد، بلکه به چالش‌های عملیاتی و اخلاقی آن نیز توجه شد و توجه به پرسش‌های بنیادین درباره آینده بازار کار، میزان وابستگی سازمان‌ها به فناوری‌های خودکار و تأثیرات احتمالی هوش مصنوعی بر ساختارهای اجتماعی، بحثی چندبعدی را رقم زد.

جهت مشاهده متن کامل گزارش رویداد [این پیوند](#) را لمس کنید.

رویداد ۲۸
هوش مصنوعی؛
کاربردهای سازمانی، نقشه راه پیاده‌سازی

دکتر شهرام کریمی
مشاور منابع انسانی و مدیر داده‌محوری در KPMG استوئیا

مکان: تهران، ضلع شمال غربی چهارراه ولیعصر، پلاک ۹۰۷، خانه اندیشورزان، سالن کنفرانس
زمان: چهارشنبه، ۱۲ دی‌ماه سال ۱۴۰۳، ساعت ۹ صبح تا ۱۱ صبح

سازمان‌های حامی: دانشگاه صنعتی خریف، پژوهشگاه سیاستگذاری، راد شریف، Data 4 Governance Lab، خانه اندیشه‌آزاد

مکان: تهران، ضلع شمال غربی چهارراه ولیعصر، پلاک ۹۰۷، خانه اندیشورزان، سالن کنفرانس

زمان: چهارشنبه، ۱۲ دی‌ماه سال ۱۴۰۳، ساعت ۹ صبح تا ۱۱ صبح

خانه اندیشه‌آزاد

آزمایشگاه داده و حکمرانی
Data 4 Governance Lab

راد شریف
(مؤسسه اقتصاد دیجیتال)

سمینار «چرخش حکمت بنیان در توسعه نفع»

در تاریخ ششم آذرماه ۱۴۰۴، دانشگاه صنعتی شریف میزبان سمیناری با عنوان «چرخش حکمت بنیان در توسعه نفع» بود. این سمینار که به صورت حضوری و مجازی برگزار شد، با حضور دکتر مهدی فاتح‌راد، عضو هیئت علمی پژوهشکده سیاست‌گذاری، به بررسی ابعاد مختلف نوآوری، فناوری، علم و اخلاق در چارچوب حکمت بنیان پرداخت.

سمینار بر سه محور اساسی متمرکز بود: «فناوری در آینده زمان»، «از نفع‌کاوی به توسعه حکمت» و «اخلاق در افق منطق حکمی». این محورهای اصلی به بررسی تعامل میان نظریه و عمل، فردیت و جمعیت، و باطن و ظاهر در زمینه توسعه فناوری و نوآوری می‌پرداختند.

از نفع‌کاوی به توسعه حکمت

یکی از مباحث کلیدی سمینار، مفهوم نفع‌کاوی بود که به عنوان یک پل میان علم و فناوری مطرح شد. نفع‌کاوی فرآیندی پویا و شبکه‌ای برای شناسایی فناوری‌ها، سنجش ارتباط میان آن‌ها و اولویت‌بندی نوآوری‌های مناسب است. این فرآیند، با استفاده از داده‌های گسترده‌ای مانند مقالات علمی، پتنت‌ها، گزارش‌های دولتی و صنعتی، به تعیین بهترین ترکیب‌های فناوری می‌پردازد که نه تنها از نظر اقتصادی سودمند باشند، بلکه جنبه‌های اخلاقی و زیست‌محیطی نیز در نظر گرفته شوند.

اخلاق در افق منطق حکمی

بخش دیگری که به تفصیل بررسی شد، نقش اخلاق در توسعه فناوری و نوآوری بود. دکتر فاتح‌راد تأکید کردند که اخلاق باید در هر مرحله از توسعه فناوری نقش اساسی ایفا کند تا از انحرافات احتمالی جلوگیری شود. او بیان داشت که اخلاق در این چارچوب، فراتر از یک استاندارد فردی است و باید به عنوان یک اصل شبکه‌ای میان نهادهای مختلف اجتماعی و حاکمیتی مدنظر قرار گیرد. این رویکرد، همگرایی میان نظریه و عمل، باطن و ظاهر، و فرد و جمع را به همراه دارد که در نهایت منجر به تحقق حکمت می‌شود.

تحلیل سه نسل فیلسوفان تکنولوژی

در ادامه، سه نسل فیلسوفان تکنولوژی معرفی و تحلیل شدند:

نسل بدبینانه و جبرگرایانه: این نسل نگرشی منفی نسبت به فناوری دارد و معتقد است که فناوری می‌تواند به انحرافات اجتماعی و فرهنگی منجر شود.

نسل نقاد: با رویکردی آسیب‌شناسانه، به بررسی تأثیرات فناوری بر انسان و طبیعت می‌پردازد و سعی در شناسایی خطرات و معایب آن دارد.

نسل همگرا: این نسل با رویکردی پیچیده‌تر و فراگیرتر، به دنبال همگرایی میان علوم مختلف و ترکیب ابعاد ذهنی و عینی فناوری است تا از این طریق بتواند به توسعه‌ای اخلاقی و پایدار دست یابد.

چالش‌ها و راهکارهای پیش رو

سمینار به بررسی چالش‌های موجود در مسیر نفع‌کاوی و توسعه حکمت بنیان پرداخت. از جمله این چالش‌ها می‌توان به حجم

بالای فناوری‌ها، پیچیدگی روابط میان فناوری‌ها، و نیاز به ابزارهای تحلیلی نوین اشاره کرد. دکتر فاتح‌راد پیشنهاد کردند که برای غلبه بر این چالش‌ها، نیازمند ایجاد شبکه‌های هوشمند فناوری و نوآوری هستیم که بتوانند به صورت یکپارچه و هماهنگ به شناسایی و اولویت‌بندی فناوری‌های مناسب بپردازند.

نقش دانشگاه حکمت بنیان

در بخش پایانی سمینار، به نقش دانشگاه حکمت بنیان به عنوان مرکزی برای ایجاد شبکه‌های هماهنگ میان دولت، صنعت و جامعه اشاره شد. دکتر فاتح‌راد توضیح دادند که دانشگاه حکمت بنیان باید بتواند با تکیه بر فلسفه حکمت و اخلاق، فناوران و متخصصانی را تربیت کند که قادر به همگرایی علوم و فناوری‌ها با ارزش‌های اخلاقی و اجتماعی باشند. جهت مشاهده متن کامل گزارش رویداد [این پیوند](#) را لمس کنید.

حضور / مجازی

نشست «تحول در حکمرانی صنایع فرهنگی و خلاق» از سلسله نشست‌های «برای ایران»

در نشست «تحول در حکمرانی صنایع فرهنگی و خلاق» از سلسله نشست‌های «برای ایران»، مطرح شد: مسیر تحول در صنایع خلاق، توجه به نهاد پیشران و سرمایه‌گذاری اثر بخش فرهنگی و اجتماعی است.

نشست «تحول در حکمرانی صنایع فرهنگی و خلاق» از سلسله نشست‌های «برای ایران» عصر دوشنبه ۵ آذر برگزار شد. مرکز بررسی‌های استراتژیک نهاد ریاست جمهوری در این نشست میزبان حسین افشین معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش بنیان نهاد ریاست جمهوری، مسعود حسنلو دبیر ستاد توسعه فناوری‌های فرهنگی و نرم ریاست جمهوری، محمدحسین سجادی نیری، مدیرعامل تکنوتجارت و رییس انجمن سرمایه‌گذاری خطرپذیر ایران، محمدعلی امینی، مدیر اندیشکده حکمروایی فرهنگی (حرف) پژوهشکده سیاستگذاری دانشگاه صنعتی شریف و جمعی از فعالان صنایع خلاق کشور بود.

محمدعلی امینی، مدیر اندیشکده حرف شریف، در نشست اخیر به اهمیت صنایع خلاق در اقتصاد جهانی اشاره کرد و بیان داشت، این صنایع حدود ۳ درصد از تولید ناخالص داخلی جهانی و ۶ درصد از اشتغال را به خود اختصاص داده‌اند و معادل ۲۰۰ میلیون شغل ایجاد کرده‌اند. او افزود، سهم ایران از این بازار مشخص نیست و این نشان‌دهنده عدم توجه کافی به ظرفیت‌های تاریخی و فرهنگی کشور در این زمینه است. صادرات انیمه ژاپن دو و نیم برابر بیشتر از صادرات فولاد ایران است. امینی همچنین بر فرصت ورود جوانان تحصیل‌کرده و زنان به عنوان جمعیت غیر فعال کشور به صنایع خلاق برای اشتغال تأکید کرد و یادآور شد که در سال‌های اخیر پیشرفت‌هایی در حوزه‌هایی مانند نوشت افزار و پویانمایی حاصل شده است. به عنوان مثال، تولید انیمیشن «بچه زرنگ» با هزینه ۵۰۰ هزار دلار، درآمدی حدود یک و نیم میلیون دلار داشته است، که نشان‌دهنده پتانسیل بالای این صنایع در ایجاد اشتغال و درآمدزایی است. اوائل دهه ۹۰ واردات نوشت افزار کشور حدود ۸۰ درصد بوده است که اکنون این سهم در داخل تولید می‌شود.

مدیر اندیشکده فرهنگ و صنایع خلاق، محمدعلی امینی، در ادامه نشست به همکاری‌های این اندیشکده با فعالان و نهادهای مرتبط با صنایع خلاق اشاره کرد. او گفت که پژوهش‌های انجام‌شده در زمینه بودجه نهادهای فرهنگی و هزینه‌کردهای مرتبط با فرهنگ نشان می‌دهد که هنوز این حوزه برای حاکمیت به یک مسئله جدی تبدیل نشده است و بودجه‌های حاکمیتی بخش فرهنگ در مسیرهای غیر اثربخش هزینه می‌شود. امینی تصریح کرد ما با تعامل و گفتگو با اکوسیستم به جعبه ابزاری از اقدامات رسیدیم که همه اعضای حاضر در جلسه با حدود ۸۰ درصد از آن اقدامات پیشنهادی هم‌نظر هستند. اما اگر حاکمیت بخواهد رویکرد تحولی در این حوزه انجام دهد، دو اقدام اساسی باید انجام دهد. وی بر لزوم ایجاد یک نهاد پیشران مشابه معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری تأکید کرد و افزود که این معاونت توانسته است گفتمان علم و فناوری را در کشور تغییر دهد. وی همچنین بر ضرورت تشکیل یک نهاد پیشران در عرصه فرهنگ تأکید کرد و گفت که نگاه صدقه‌ای حاکمیت به صنایع خلاق نیازمند اصلاح است. امینی خاطرنشان کرد که برای پیشرفت صنایع خلاق، باید سرمایه‌گذاری اثربخش اجتماعی و فرهنگی صورت گیرد. این امر نیازمند تغییر در ساختار یکی از صندوق‌های موجود به عنوان مثال صندوق نوآوری و شکوفایی خواهد بود و منابع آن نیز می‌تواند بخشی از یک درصد هزینه‌کرد شرکت‌های دولتی در فرهنگ باشد که در بند ب تبصره ۱۳ قانون بودجه ۱۴۰۳ به آن اشاره شده است. امینی در ادامه به بعضی اقدامات عاجل به منظور تحول در عرصه صنایع خلاق کشور از جمله شکل‌گیری پارک پتروشیمیایی صنایع خلاق و تغییر در قوانین توثیق دارایی‌های هنر پرداخت.

در ادامه نشست محمدحسین سجادی نیری، دبیر سابق ستاد توسعه فناوری‌های نرم و هویت‌ساز معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری با تأکید بر شکل‌گیری نهاد پیشران اشاره داشت: به نظر می‌رسد الگویی که در انگلیس، کره جنوبی و استرالیا

پیگیری شد همگرایی و تجمیع نهادهایی است که می‌توانند در این حوزه درکنار یکدیگر قرار گرفته و هم‌افزایی لازم را داشته باشند. وی با توصیف تاریخچه شکل‌گیری ستاد بیان داشت: با شروع دولت اصلاحات، مطالعات و بررسی‌هایی در خصوص اسناد توسعه‌ای کشورهای شرق آسیا به ویژه چین، ژاپن و کره جنوبی انجام شد و مشخص شد یکی از موضوعات مورد توجه این کشورها موضوعی تحت عنوان فناوری‌های فرهنگی بود.

همان زمان دفتر همکاری‌های فناوری، کمیته‌ای متمرکز بر فناوری‌های فرهنگی تشکیل داد. در دولت اول تدبیر و امید در نقشه جامع علمی کشور ۹ فناوری اولویت‌دار (۸ فناوری تک) احصاء شده بود. مهم‌ترین نگاه به فناوری‌های فرهنگی و نرم در قالب این سند بود.

سجادی نیری با ذکر این نکته که صنایع خلاق باید ذیل معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری باشد اما معاونت با رویکرد فعلی نمی‌تواند پیشران این حوزه باشد، بحث خود را پایان داد: در طول دو سال گذشته بخشی از تلاش‌های ما در معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری حفظ متولی‌گری حوزه صنایع فرهنگی و خلاق در کشور بوده است. نهادهایی همچون وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، وزارت میراث فرهنگی و گردشگری و سازمان تبلیغات تمایل دارند که به محور صنایع خلاق در کشور تبدیل شوند. البته مدیریت حوزه فناوری‌های نرم و صنایع خلاق باید در معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری باشد زیرا ستاد نانو و ستاد زیست فناوری ذیل این معاونت شکل گرفت و مسئله نوآوری و فناوری مسئله فراسازمانی و فراوزراتخانه‌ای است، همانطور که ستادهای نانو و زیست فناوری نیز می‌توانست مدعیانی همچون وزارت بهداشت و جهاد کشاورزی داشته باشد.

در ادامه نشست، حسین افشین معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش بنیان نهاد ریاست جمهوری با تأکید بر اهمیت صنایع خلاق در توسعه فرهنگی و اجتماعی تأکید کرد و اعلام نمود که این معاونت مسئولیت محصولات مرتبط با فرهنگ و آسایش مردم را بر عهده دارد. او اشاره کرد که باید جایگاه مشخصی برای این حوزه تعیین کنیم و ممکن است در آینده، حوزه صنایع خلاق از ستاد به معاونت منتقل شود و یکی از معاونت‌های ما به‌طور خاص به این حوزه اختصاص یابد.

افشین همچنین از رشد منابع صندوق نوآوری و شکوفایی خبر داد که از یک همت در ابتدای سال به حدود چهار همت افزایش یافته و پیش‌بینی می‌شود که در سال آینده به ۲۰ همت برسد. او تأکید کرد که این صندوق تنها به شرکت‌های دانش بنیان تسهیلات ارائه می‌دهد و نیاز به گنجاندن تسهیلات برای فعالان صنایع خلاق احساس می‌شود.

ایشان ادامه داد: ضروری است که سازوکارهای مربوط به اساسنامه صندوق نوآوری و شکوفایی را به گونه‌ای تنظیم کنیم که این صندوق قادر به ارائه وام به صنایع خلاق باشد. این اقدام می‌تواند نقش بسزایی در تشویق و ترغیب خلاقیت و نوآوری در کشور ایفا کند و زمینه‌ساز توسعه پایدار و تحولات مثبت در این حوزه گردد. ما در صنایع خلاق با مشکل هزینه و بودجه مواجه نیستیم؛ به این حوزه علاقمند هستیم زیرا به تأثیر آن بر اقتصاد معتقدیم.

وی بر لزوم ایجاد زیرساخت‌های لازم از سوی معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش بنیان ریاست جمهوری تأکید کرد و خواستار هماهنگی بین سایر دستگاه‌های دولتی برای تسهیل این فرآیند شد.

افشین افزود: معاونت باید به‌عنوان واسطه‌ای فعال عمل کند و از فضاها و امکانات موجود در ادارات و نهادهای مختلف مانند میراث فرهنگی بهره‌برداری کند؛ باید امکانات دولتی که از آن‌ها استفاده نمی‌شود، در زمینه صنایع خلاق به کار گرفته شود.

وی با تأکید بر این نکته که «حوزه خلاق تنها عرصه‌ای است که فرد می‌تواند با حداقل هزینه، فرصت‌های شغلی ایجاد کند»، خاطرنشان کرد: برخی از عرصه‌های صنایع خلاق، نمایانگر ذات هنری و فرهنگی ایرانی هستند. به عنوان مثال، هنر نقاشی، صنایع دستی، نویسندگی و دیگر اشکال هنری موجود در کشور، به عنوان دستاوردهای فرهنگی و هنری ارزشمند شناخته می‌شوند.

معاون علمی، فناوری و اقتصاد دانش بنیان رئیس‌جمهور در پایان جلسه، از سرمایه‌گذاری چشمگیر صدا و سیما بر روی تولیدات انیمیشنی خبر داد و بیان کرد که این سازمان تا هزار میلیارد تومان تسهیلات برای هر محصول انیمیشنی ارائه می‌دهد. وی این فرصت را مغتنم دانست که باید از آن به نحو احسن بهره‌برداری کرد. همچنین، وی تأکید کرد که معاونت علمی باید در این راستا بازار فروش مناسب را فراهم کند.

جهت مشاهده متن کامل گزارش رویداد [این پیوند](#) را لمس کنید.

سلسله نشست‌های برای ایران در مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست جمهوری

رویش فرهنگ در زمین اقتصاد

تحول در حکمرانی صنایع فرهنگی و خلاق

حسین افشین
معاون علمی، فناوری و اقتصاد
دانش بنیان ریاست جمهوری

محمد علی اکبری
رئیس هیئت مدیره و مدیر عامل
سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

مهدی حسینی
رئیس هیئت مدیره و مدیر عامل
سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

مهدی حسینی
رئیس هیئت مدیره و مدیر عامل
سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

۵ شهریور
دوشنبه

۱۴ - ۱۶

معاونت راهبردی
ریاست جمهوری

events@css.gov.ir

در صورت تمایل به شرکت در این نشست از طریق
آدرس اینترنتی بالا مکاتبه کنید.

معاونت راهبردی
ریاست جمهوری

۱۴ - ۱۶

events@css.gov.ir

در صورت تمایل به شرکت در این نشست از طریق
آدرس اینترنتی بالا مکاتبه کنید

پژوهشکده سیاستگذاری دانشکده صنعتی شریف

صفحه ۲۹

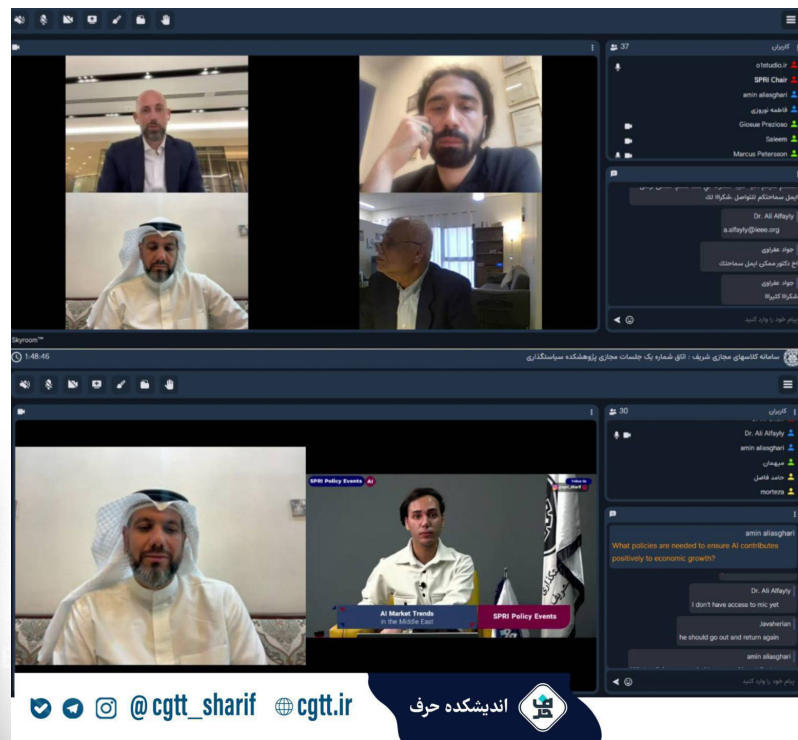
اولین رویداد از سلسله رویدادهای بین‌المللی "هوش مصنوعی در منطقه MENA" با موضوع "روندهای بازار هوش مصنوعی در خاورمیانه" روز چهارشنبه ۲۱ آذرماه ۱۴۰۳ از ساعت ۱۶ الی ۱۷:۳۰ توسط اندیشکده حرف پژوهشکده سیاست‌گذاری دانشگاه صنعتی شریف برگزار شد. بیش از ۸۰ نفر از کشورهای قطر، ترکیه، کویت، ایتالیا، افغانستان، آمریکا، انگلستان، امارات، بحرین و ایران برای حضور در این رویداد ثبت‌نام کرده بودند.

در این نشست، چهار سخنران کلیدی با تخصص‌های مدیریتی، اجرایی و پژوهشی مرتبط با هوش مصنوعی از کشورهای ایتالیا، کویت و امارات، درخصوص وضعیت فعلی بازار هوش مصنوعی در کشورهای خاورمیانه و چشم‌انداز آینده این بازار در منطقه، دیدگاه‌های خود را بیان کردند.

ترکیب اعضای این رویداد به این شرح بود:

جوزوئه پریسیو، رئیس دانشگاه یونی کالج ایتالیا و در لیست ۳۰ شخصیت زیر ۳۰ سال مجله فوربز از ایتالیا
علی الفیلی، عضو هیئت مدیره انجمن هوش مصنوعی کویت
مارکس پیترسون، مدیر حوزه خاورمیانه کمپانی هوش مصنوعی فورهات روباتیکس
سلیم رجا هجا، مدیر برنامه و مشاوره داده و هوش مصنوعی از کویت
امیر شهرآئینی، پژوهشگر حوزه سیاست‌گذاری هوش مصنوعی از ایران (دبیر نشست)

در ابتدای این نشست، آقای شهرآئینی ضمن معرفی موضوع رویداد و اعضای پنل، توضیحاتی درخصوص فعالیت‌های اندیشکده حرف در این زمینه ارائه کرد. اندیشکده حرف با تمرکز بر نقش کلیدی صنایع خلاق در توسعه پایدار جوامع در عصر هوش مصنوعی، با تحلیل روندهای اقتصاد خلاق، مشاوره و پیشنهاد‌های سیاستی را در این زمینه به نهادهای دولتی و خصوصی فعال در داخل و خارج از کشور ارائه می‌کند.

Moderated by:

Amir Shahraini

AI Policy Researcher

Iran

<https://vc.sharif.edu/ch/spri>

LIVE(●)

مباحث مطرح شده در این نشست، به طور کلی، ذیل چهار دسته زیر بود با این توضیح که تمام موضوعات این نشست در بستر منطقه خاورمیانه مطرح شد:

وضعیت کلی بازار هنر و بازار هوش مصنوعی

هوش مصنوعی و تحولات اقتصادی

سرمایه‌گذاری و نوآوری در هوش مصنوعی

همکاری‌های منطقه‌ای

در بخش اول رویداد، دکتر جوزوئه پریسو ارائه‌ای از پژوهش خود در خصوص وضعیت بازار هنرهای دیجیتال در خاورمیانه با تمرکز بر بازار ایران داشتند. ایشان در این ارائه، ضمن تشریح وضعیت این بازار در منطقه طی دهه گذشته، با اشاره به مشاهده تغییرات در روندهای این بازار در دهه جدید میلادی به واسطه گسترش هوش مصنوعی، نکاتی را مطرح کردند.

بررسی داده‌های معتبر در دهه اخیر نشان می‌دهد، وضعیت بازار هنر در منطقه خاورمیانه، رشد پایداری را تجربه کرده است. پیش‌بینی‌ها حاکی از آن است که رشد این بازار در منطقه، در سال‌های آینده نیز حداقل با روند کنونی ادامه خواهد یافت. ایشان ضمن تشریح تاریخچه‌ای از ظهور هنر دیجیتال در منطقه، به وضعیت رو به رشد بازار هنرهای دیجیتال و به خصوص ان‌اف‌تی‌ها، با پیش‌تازی امارات در منطقه اشاره کردند. در ایران، اما، تاریخچه ظهور بازار هنرهای دیجیتال به پارکینگ گالری در دهه ۱۳۸۰ هجری شمسی بازمی‌گردد. همچنین اولین اثر هنری دیجیتال در ایران را احمد نادعلیان در سال ۱۳۸۰ خلق کرد. در بخش دیگری از این رویداد، دکتر علی الفیلی در خصوص رویکرد دولت کویت نسبت به بازار هوش مصنوعی این‌گونه بیان می‌کند:

دولت کویت در سال‌های اخیر، مدل‌های زبانی بزرگ (LLMs) متعددی را در زمینه‌های مختلف قانونی، تنظیم‌گری و اقتصادی توسعه داده است. دولت کویت در حال حاضر، مشغول نهایی کردن سند ملی هوش مصنوعی این کشور است. در حالی که بخش خصوصی و استارت‌آپ‌ها در این کشور، چابک‌تر از دولت عمل کرده‌اند و در حال حاضر مشغول استفاده از قابلیت‌های هوش مصنوعی در توسعه کسب‌وکارهای خود هستند.

در حال حاضر، اروپا در زمینه تنظیم‌گری هوش مصنوعی و تهیه چارچوب‌های اخلاقی این حوزه در جهان پیشرو است. کشورهای دیگر در این زمینه سعی می‌کنند از الگوی اروپایی الگو بگیرند. در کشورهای منطقه، عربستان سعودی و امارات اخیراً چارچوب‌هایی جهت استفاده اخلاقی و مسئولانه از هوش مصنوعی طراحی و منتشر کرده‌اند. عربستان سعودی، اخیراً نیز از مدل‌زبانی بزرگ بومی خود به زبان عربی رونمایی کرده است که نشان‌دهنده برنامه‌ریزی‌های کلان کشورهای منطقه در این زمینه است. آقای سلیم رجا هجا ضمن تأکید بر جایگاه پیش‌روی امارات در منطقه، بیان کرد:

قطر، کویت و عربستان سعودی نیز با الگوگیری از مدل امارات، در سال‌های اخیر سرمایه‌گذاری هنگفتی را در زمینه توسعه اکوسیستم هوش مصنوعی کشورهای خود آغاز کرده‌اند. لازمه توسعه این اکوسیستم همکاری میان دانشگاه‌ها، کسب‌وکارها، دولت و صنایع است. تقویت این همکاری چندوجهی می‌تواند شکل‌دهنده اکوسیستم هوش مصنوعی در یک کشور باشد. استراتژی دولت در درگیر کردن عموم جامعه در این مسئله، نقشی تعیین‌کننده دارد. دولت در مرحله اول با گفتمان‌سازی و سپس با تسهیل‌گری و رفع موانع می‌تواند این اکوسیستم نوپا را گسترش دهد. دولت باید با ارائه برنامه‌های جذاب، نحوه تعامل ذینفعان در این اکوسیستم را برای متقاضیان و علاقه‌مندان مشخص کند.

دکتر علی الفیلی معتقد است به دلیل ماهیت دولتی اقتصاد در کشورهای خاورمیانه، رهبری اکوسیستم هوش مصنوعی نیز در این کشورها باید به دست دولت سپرده شود. زیرا در شرایطی که دولت بر بیشتر حجم اقتصاد کشور کنترل دارد، امکان مدیریت آثار مثبت اقتصادی ناشی از هوش مصنوعی توسط بخش خصوصی (مانند آنچه در آمریکا و اروپا رخ می‌دهد) فراهم نیست. در منطقه، خلاء نیروی متخصص هوش مصنوعی، چه در ابعاد سیاستی و چه در ابعاد فنی، احساس می‌شود. بنابراین در چنین شرایطی خطر سیاست‌گذاری دولتی غیرمسئولانه و غیربهینه وجود دارد. بنابراین مهم‌ترین رسالت ما در این زمینه، آگاهی‌بخشی به دولت و هدایت آن در جهت سیاست‌گذاری موفق و مدیریت توسعه‌محور اکوسیستم هوش مصنوعی در سطح ملی است.

در بخش دیگری از پنل، آقای مارکس پیترسن توضیح می‌دهد که تیم ایشان در شرکت فورهای روباتیکس مشغول توسعه ربات‌های مبتنی بر هوش مصنوعی هستند که بتوانند با لهجه‌های مختلف رایج عربی با کاربران تعامل داشته باشند. این موضوع اهمیت توسعه مدل‌های بومی هوش مصنوعی را نشان می‌دهد.

فعال در زمینه استفاده از قابلیت‌های هوش مصنوعی به توسعه محصولاتی روی بیاورند که در این زمینه کاربرد بیشتری دارد.

یکی از مهمترین حوزه‌های دخالت دولت در تنظیم‌گری هوش مصنوعی، مبحث امنیت داده است. در این زمینه لازم است دولت مکانیزم روشنی را تعریف کند تا از حفظ حریم شخصی شهروندان و امنیت داده آن‌ها اطمینان حاصل شود. زیرا در صورت عدم وجود پروتکل‌های حفاظتی، اکثر کمپانی‌ها و استارت‌آپ‌های فعال در اکوسیستم هوش مصنوعی، در عمل، الزامات شدیدی را برای حفاظت از داده‌های کاربران وضع نمی‌کنند. زیرا کمپانی‌ها معمولاً تمایل دارند برای تحلیل رفتار مشتریان و مطالعه روندهای

رفتاری آن‌ها به منظور تقویت تکنیک‌های فروش و بازاریابی، تا حد ممکن اطلاعات و داده‌های بیشتری از مخاطبان خود کسب کنند که این موضوع ممکن است نارضایتی کاربران را در پی داشته باشد. بنابراین به دلیل اولویت داشتن منافع عمومی شهروندان، لازم است دولت در چنین شرایطی برای تنظیم‌گری بهینه ورود کند.

منطقه خاورمیانه، از چندین جهت برای سرمایه‌گذاران جذابیت دارد. سرمایه انسانی غنی، تازه نفس و آموزش دیده در این منطقه می‌تواند یکی از مهمترین جذابیت‌های خاورمیانه باشد. علاوه بر آن، هزینه‌های پایین‌تر تولید در منطقه (در مقایسه با غرب) می‌تواند سرمایه‌گذاران را برای سرمایه‌گذاری در خاورمیانه ترغیب کند. همچنین شرایط انعطاف‌پذیر جوی در خاورمیانه از دیگر جذابیت‌های این منطقه برای سرمایه‌گذاران خارجی است. سهولت تاسیس شرکت و راه‌اندازی استارت‌آپ‌های مختلف در منطقه نیز از عواملی است که خاورمیانه را به مقصدی جذاب برای سرمایه‌گذاران تبدیل می‌کند. اخیراً در اروپا و خصوصاً مناطق جنوبی اروپا، شرایط راه‌اندازی کسب‌وکارهای جدید به آسانی گذشته نیست. وجود مالیات‌های زیاد، هزینه بالای انرژی و همچنین مقررات دست‌وپاگیر جدید از نقاط ضعف اروپا برای راه‌اندازی کسب‌وکارهای نوپا است. به همین جهت سرمایه‌گذاری خارجی در خاورمیانه، یک معامله دو سربرد برای این منطقه است. زیرا سرمایه‌گذاری در مقوله‌ای مثل هوش مصنوعی به مثابه سرمایه‌گذاری در نیروی انسانی است و این سرمایه‌گذاری علاوه بر تامین منافع طرف‌های سرمایه‌گذار، توسعه و شکوفایی کشورهای منطقه را نیز در پی خواهد داشت.

جهت مشاهده متن کامل گزارش رویداد [این پیوند](#) را لمس کنید.

اولین رویداد از سلسله رویدادهای “هوش مصنوعی در آموزش عالی”

سید امیرحسین شهرآئینی

اولین رویداد از سلسله رویدادهای بین‌المللی “هوش مصنوعی در آموزش عالی” با موضوع “بررسی دوره‌های آکادمیک تولید محتوا با هوش مصنوعی” روز چهارشنبه ۲۸ آذرماه ۱۴۰۳ از ساعت ۱۸ الی ۱۹:۳۰ توسط اندیشکده حرف پژوهشکده سیاست‌گذاری دانشگاه صنعتی شریف برگزار شد. بیش از ۶۰ نفر از کشورهای آمریکا، ترکیه، پرو، انگلستان، کانادا و ایران برای حضور در این رویداد ثبت‌نام کرده بودند.

در این نشست، پنج سخنران کلیدی با تخصص‌های مدیریتی، اجرایی و پژوهشی مرتبط با هوش مصنوعی کشورهای آمریکا، ترکیه، پرو، انگلستان، کانادا درخصوص جایگاه آکادمیک تولید محتوا مبتنی بر هوش مصنوعی دیدگاه‌های خود را بیان کردند.

ترکیب اعضای این رویداد به این شرح بود:

رومل اینفانته آستو، بنیانگذار آزمایشگاه Empatia و تحلیلگر ارشد حکمرانی داده در هیئت دولت پرو
آتول آپته، مدیر پروژه پژوهشی AI۲۰۳۰ و بنیانگذار مرکز Adarza LLC در لاس‌وگاس آمریکا
چاریتا بهارتی، مشاور ارشد حوزه داده و هوش مصنوعی کمپانی‌های بین‌المللی از کانادا
کیلان وودز، مدیر آزمایشگاه Worldology ایرلند و سفیر پیمان تغییرات اقلیمی اتحادیه اروپا از انگلستان
فتیح سینان آسن، عضو تیم طراحی سند ملی هوش مصنوعی ترکیه و پژوهشگر ارشد موسسه گوته آلمان از ترکیه
امیر شهرآئینی، پژوهشگر حوزه سیاست‌گذاری هوش مصنوعی از ایران (دبیر نشست)

AI IN HIGHER EDUCATION POLICY EVENTS
Academic Pathways
for AI-Driven Content Creation

Wednesday
18th December

03:30 pm CET
02:30 pm GMT
06:00 pm IRAN
06:30 am PST

Amir Shahraini
@vc.sharif.edu/ch/spri

LIVE

The Future of Interdisciplinary AI Education

Interdisciplinary Case Studies in AI

@cgtt_sharif cgtt.ir

اندیشکده حرف

03:30 pm CET
02:30 pm GMT

Wednesday
18th December

Wednesday
18th December

خبرنامه آذر، دی و بهمن ماه ۱۴۰۳

صفحه ۳۲

در ابتدای این نشست، آقای شهرآئینی ضمن معرفی موضوع رویداد و اعضای پنل، توضیحاتی در خصوص فعالیت‌های اندیشکده حرف در این زمینه ارائه کرد. اندیشکده حرف با تمرکز بر نقش کلیدی صنایع خلاق در توسعه پایدار جوامع در عصر هوش مصنوعی، با تحلیل روندهای اقتصاد خلاق، مشاوره و پیشنهادهای سیاستی را در این زمینه به نهادهای دولتی و خصوصی فعال در داخل و خارج از کشور ارائه می‌کند. تولید محتوا به عنوان نیروی محرکه صنایع خلاق نقشی کلیدی در توسعه این صنایع ایفا می‌کند.

مباحث مطرح شده در این نشست، به‌طور کلی، ذیل پنج دسته زیر بود:

مدیریت محتوا در عصر هوش مصنوعی

رویکردهای میان‌رشته‌ای به آموزش هوش مصنوعی

نقش دانشگاه در تولید محتوا به‌وسیله هوش مصنوعی

تنظیم برنامه درسی برای آینده خلاقیت در عصر هوش مصنوعی

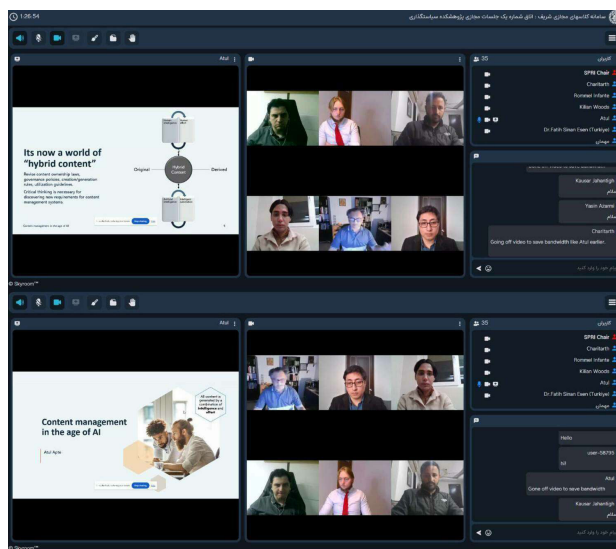
دسترسی عادلانه و ملاحظات اخلاقی

در بخش اول رویداد، دکتر آتول آپته ارائه‌ای از پژوهش خود در خصوص مدیریت محتوا در عصر هوش مصنوعی داشتند. ایشان در این ارائه، ضمن تشریح وضعیت فعلی تولید محتوا توسط هوش مصنوعی، اصول مدیریت محتوا را تشریح کردند. در عصر هوش مصنوعی، مفهوم مدیریت محتوا نیز دچار تحولاتی شده است. برخی از دغدغه‌های ناشی از محتوای تولیدشده توسط هوش مصنوعی جهانی و همه‌شمول و برخی دیگر وابسته به جغرافیا یا حوزه خاصی هستند. با گسترش تولید محتوا توسط هوش مصنوعی، شاید مهم‌ترین دغدغه در این زمینه مربوط به حذف برخی مشاغل سنتی تولید محتوا باشد. در زمینه رویارویی با دغدغه‌های جهانی نسبت به محتوای تولیدشده توسط هوش مصنوعی، موثرترین راهکار افزایش آگاهی عمومی نسبت به این پدیده به نظر می‌رسد.

در عصر هوش مصنوعی، تفکیک قائل شدن میان نقش هوش انسانی و هوش مصنوعی در تولید یک محتوا امری دشوار به نظر می‌رسد؛ این بدان معناست که میزان مداخله انسان و هوش مصنوعی در محتوای تولیدشده به سادگی قابل تمایز نیست. اهمیت این موضوع زمانی مشخص می‌شود که به مباحث حقوقی مالکیت محتوا می‌رسیم. اکنون نیاز است که در این زمینه، پیشنهادهای سیاستی موثری را جهت مدیریت تعارضات حقوقی ارائه دهیم. در این موقعیت، نقش مهم جامعه دانشگاهی اهمیت پیدا می‌کند.

دکتر آپته، مهم‌ترین مهارت در عصر هوش مصنوعی را ارتباطات می‌داند. به عقیده وی در مهندسی پرامپت با ابزارهای هوش مصنوعی، مهم‌ترین مهارت، طرز صحیح برقراری ارتباط است. اگر در بیان مقصود خود به هوش مصنوعی موفق نباشیم، نمی‌توانیم به‌طور موثر از قابلیت‌های این پدیده استفاده کنیم.

دکتر فتیح سینان آسن به عنوان دومین ارائه دهنده این پنل، رویکردهای مختلف میان‌رشته‌ای به آموزش هوش مصنوعی را تشریح کرد. وی در ابتدای ارائه خود با تشریح تاریخچه‌ای از ظهور و گسترش هوش مصنوعی، به روندهای کلیدی در این مسیر اشاره کرد. مواجهه کنونی ما با هوش مصنوعی و مسیر گسترش این پدیده در شکل فعلی از دهه قبلی میلادی آغاز شده و در این دهه به اوج خود رسیده است.

@cggt_sharif cggt.ir

اندیشکده حرف

در سطح آموزش عالی و سطوح پژوهشی، لازم است نهادهای پژوهشی پروژه‌هایی را تعریف کنند که در آن از ترکیبی از پژوهشگران با تخصص‌های مختلف مورد اشاره حضور داشته باشند. وجود چنین پروژه‌هایی می‌تواند در جامعه نخبگانی کشور، حساسیت نظری نسبت به ماهیت پدیده‌های چندرشته‌ای همچون هوش مصنوعی را تقویت کند.

به عقیده دکتر سینان آسن، مهم‌ترین کاربردهای هوش مصنوعی در حوزه سلامت، کسب و کار و آموزش است. عدم وجود نگرش بین‌رشته‌ای میان دانشجویانی که به سمت رشته‌های هوش مصنوعی در دانشگاه‌ها می‌آیند، یکی از مهم‌ترین چالش‌ها در زمینه آموزش این مقوله محسوب می‌شود.

امروزه تعداد مشاغل مرتبط با هوش مصنوعی، به طرز کم‌سابقه‌ای در حال افزایش است. روند افزایشی تقاضای شغلی در اکوسیستم هوش مصنوعی، در آینده نیز ادامه‌دار خواهد بود که این موضوع اهمیت آموزش مهارت‌های مرتبط با این مشاغل را به نسل جدید نشان می‌دهد.

در ادامه پنل، کیلیان وودز چالش‌های ناشی از گسترش ابزارهای تولید محتوا مبتنی بر هوش مصنوعی را در محیط‌های آموزشی تشریح کرد. گسترش تقلب و افزایش امکان سرقت‌های علمی از جمله این چالش‌ها است. بنابراین، نیاز است که روش‌های ارزیابی آموزشی متناسب با تغییرات ناشی از این ابزارها به‌روز شود. در این راستا، تقویت مهارت‌های ارتباطی و تعاملات بین دانشجویان و اساتید می‌تواند موثر باشد؛ این موضوع ضمن آن‌که امکان کسب اطمینان از یادگیری مطالب را بالا می‌برد، می‌تواند بستر استفاده سالم از هوش مصنوعی را نیز فراهم کند. افزایش پویایی در محیط‌های آموزشی می‌تواند آسیب‌های ناشی از استفاده غیرمسئولانه از هوش مصنوعی را کاهش می‌دهد.

سیاست‌گذاران حوزه آموزش عالی در کشورهای مختلف، بهتر است یادگیری روش‌های تولید محتوا با ابزارهای هوش مصنوعی را به عنوان یک الزام برای دانشجویان و حتی دانش‌آموزان در نظر بگیرند؛ زیرا فارغ از رشته تحصیلی یا شغل آن‌ها در آینده، داشتن مهارت تولید محتوای حرفه‌ای با ابزارهای هوش مصنوعی یک مزیت رقابتی برای هر فرد خواهد بود.

چاریترا بهارتی، مبحث مالکیت معنوی و مشخص نبودن مالک اصلی محتوای تولید شده توسط هوش مصنوعی را از اصلی‌ترین چالش‌های تولید محتوا با ابزارهای هوش مصنوعی می‌داند. موضوعی که به نظر می‌رسد به سادگی قابل حل نباشد. در محتوای تولید شده به وسیله ابزارهای هوش مصنوعی، تولیدکننده محتوا مشخص نیست؛ به این معنی که ما واقعا نمی‌دانیم که آیا مالکیت معنوی محتوای تولید شده در اختیار کاربر است یا هوش مصنوعی و یا هیچکدام! زیرا ابزارهای هوش مصنوعی مبتنی بر داده‌هایی هستند که بر اساس آن طراحی شده و توسعه یافته‌اند. بنابراین ممکن است مالکیت معنوی محتوای مورد استفاده ما در واقع متعلق با مالک داده‌ای باشد که به وسیله آن، این ابزارهای هوش مصنوعی توسعه یافته‌اند. جهت مشاهده متن کامل گزارش رویداد [این پیوند](#) را لمس کنید.

دومین رویداد از سلسله رویدادهای “هوش مصنوعی در آموزش عالی”

سید امیرحسین شهرآئینی

دومین رویداد از سلسله رویدادهای بین‌المللی “هوش مصنوعی در آموزش عالی” با موضوع “تولید محتوا در عصر هوش مصنوعی: با رویکرد تنظیم برنامه درسی” روز چهارشنبه ۱۹ دی ماه ۱۴۰۳ از ساعت ۱۷ الی ۱۸:۳۰ توسط اندیشکده حرف پژوهشکده سیاست‌گذاری دانشگاه صنعتی شریف برگزار شد. بیش از ۱۲۰ نفر از کشورهای آمریکا، هند، اندونزی و ایران برای حضور در این رویداد ثبت‌نام کرده بودند. در این نشست، خانم دکتر سوپریا کلکاری، بنیان‌گذار کمپانی The Ethics Company و در لیست صد زن تاثیرگذار در حوزه اخلاقیات هوش مصنوعی از کشور اندونزی و خانم دکتر ترینیداد بالرت، طراح و توسعه‌دهنده هوش مصنوعی در آموزش عالی و دانشجوی دکتری مهندسی چندرشته‌ای در دانشگاه A&M تگزاس آمریکا، دیدگاه‌های خود را ذیل موضوعات نشست بیان کردند. همچنین، آقای امیر شهرآئینی، پژوهشگر حوزه سیاست‌گذاری هوش مصنوعی در پژوهشکده سیاست‌گذاری دانشگاه صنعتی شریف دبیر این جلسه بود.

مباحث مطرح شده در این نشست، به‌طور کلی، ذیل پنج دسته زیر بود:

تنظیم برنامه درسی برای تولید محتوا در عصر هوش مصنوعی

دسترسی عادلانه و ملاحظات اخلاقی

همکاری میان صنعت و دانشگاه در جهت پرورش استعدادها و مورد نیاز

نگرش‌های جهانی و منطقه‌ای به آموزش هوش مصنوعی (با نگاهی به کشورها/دانشگاه‌های پیشرو)

آینده تولید محتوا به وسیله هوش مصنوعی

در بخش اول رویداد، خانم دکتر سوپریا کلکارنی با بیان این که امروزه استفاده از ابزارهای هوش مصنوعی در فضای کاری و آموزشی به یک هنجار تبدیل شده، افزود: در این زمینه باید برای رویارویی با ظرفیت‌ها و ریسک‌های هوش مصنوعی آمادگی داشته باشیم و از این فناوری به صورت مسئولانه استفاده کنیم. استفاده مسئولانه از هوش مصنوعی نه تنها با استفاده خلاقانه از آن تضاد ندارد، بلکه آن را تسهیل می‌کند.

خانم کلکارنی در ارائه خود، محتوای تولیدشده توسط هوش مصنوعی را در قالب‌های ویدیو، تصویر، متن، صدا و کد دسته‌بندی کرد. در بین کاربردهای این پدیده در صنعت، صنایع خلاق بیشترین تاثیر را از محتوای تولیدشده توسط هوش مصنوعی می‌پذیرند؛ به طور مشخص، با گسترش محتوای تولیدشده توسط هوش مصنوعی، صنایعی همچون بازاریابی، تبلیغات، روزنامه‌نگاری و رسانه، تجارت الکترونیک، صنایع سرگرمی، آموزشی و بازی‌ها دچار تحولات شگرفی می‌شوند.

دکتر کلکارنی اضافه می‌کند: در این نشست بر کاربردهای هوش مصنوعی مولد در آموزش تمرکز می‌کنیم. در این زمینه، ابتدا باید بگوییم که در حال حاضر، شکاف زیادی در میزان استفاده از ابزارهای هوش مصنوعی، بسته به رشته تحصیلی و موقعیت جغرافیایی افراد وجود دارد.

در بخش دوم رویداد، دکتر ترینیداد بالرت به ارائه چارچوب توسعه یافته در تیم تحقیقاتی ایشان در دانشگاه A&M تگزاس آمریکا پرداخت. این چارچوب به تشریح الزامات و اقدامات لازم به منظور ادغام قابلیت‌های هوش مصنوعی در حوزه آموزش می‌پردازد. این چارچوب "ادغام هوش مصنوعی جامع در آموزش مهندسی (AGI۲E۲)" نام دارد.

اصول اساسی این چارچوب شامل موارد زیر است:

مسیرهای آموزشی شخصی‌سازی شده

محیط‌های آموزشی پویا و چندرشته‌ای

توسعه مهارت‌های متناسب با عصر هوش مصنوعی

ملاحظات اخلاقی

انطباق پیوسته و یادگیری دائمی با هوش مصنوعی

در زمینه ملاحظات اخلاقی، می‌توان گفت در طراحی و توسعه ابزارهای هوش مصنوعی مولد لزوماً به ارزش‌های انسانی و برابری انسان‌ها توجه نشده است. بعضی از ابزارهای هوش مصنوعی می‌توانند محتوای نژادپرستانه تولید کنند و یا به نابرابری‌های جنسیتی و قومیتی دامن بزنند. ارائه اطلاعات غیردقیق و نادرست از چالش‌های دیگر تولید محتوا توسط ابزارهای هوش مصنوعی است که توسعه‌دهندگان این ابزارها نیز به آن معترفند. در ابتدای این نشست، آقای شهرآئینی ضمن معرفی موضوع رویداد و اعضای پنل، توضیحاتی در خصوص فعالیت‌های اندیشکده حرف در این زمینه ارائه کرد. اندیشکده حرف با تمرکز بر نقش کلیدی صنایع خلاق در توسعه پایدار جوامع در عصر هوش مصنوعی، با تحلیل روندهای اقتصاد خلاق، مشاوره و پیشنهادهای سیاستی را در این زمینه به نهادهای دولتی و خصوصی فعال در داخل و خارج از کشور ارائه می‌کند. تولید محتوا به عنوان نیروی محرکه صنایع خلاق نقشی کلیدی در توسعه این صنایع ایفا می‌کند. خانم کلکارنی در ادامه، مثال‌هایی عینی از چالش‌های اخلاقی هوش مصنوعی را تشریح کردند.

AI IN HIGHER EDUCATION EVENTS

**Content Creation in the Age of AI:
A Curriculum Perspective**

Supriya Kulkarni
Founder of The Ethics Company
100 Brilliant Women in AI Ethics
Indonesia

Trinidad Balart
AI on Education Developer of the AGI2E2 Framework
PhD student in Multidisciplinary Engineering
at the Texas A&M University
USA

02:30 pm CET
01:30 pm GMT
08:30 pm WIB

05:00 pm IRAN
05:30 am PST

Wednesday
8th January

Moderated by: Amir Shahraini
AI Policy Researcher (FIS)

<https://vc.sharif.edu/ch/spri>

LIVE((O))

Supriya Kulkarni
The Ethics Company
100 Brilliant Women in AI Ethics
Indonesia

Trinidad Balart
AI on Education Developer of the AGI2E2 Framework
PhD student in Multidisciplinary Engineering
at the Texas A&M University
USA

<https://vc.sharif.edu/ch/spri>

LIVE((O))

از دیگر تأثیرات جانبی گسترش استفاده از ابزارهای هوش مصنوعی که کمتر به آن پرداخته شده، می‌توان به عوارض محیط زیستی آن اشاره کرد. به طور مثال تحقیقات نشان می‌دهد هر بار که یک کاربر از چت جی پی تی استفاده می‌کند، تا ۵۰۰ میلی لیتر آب مصرف می‌شود. در پژوهشی دیگر بیان می‌شود ابزارهای هوش مصنوعی مولد تا سال ۲۰۳۰ میلیون‌ها تن زباله الکترونیکی تولید می‌کنند که این زباله‌ها اغلب در کشورهای آفریقایی و هند مدفون می‌شود که می‌تواند اثرات بالقوه خطرناکی بر محیط زیست این کشورها داشته باشد.

در زمینه چالش‌های اخلاقی حاصل از ابزارهای هوش مصنوعی، باید این نکته مهم را در نظر بگیریم که اکثر این چالش‌ها ناشی از خطای انسانی (یا بازتاب آن) است و در این زمینه نباید فناوری را سرزنش کرد! سرعت تحولات هوش مصنوعی به قدری بالاست که تنظیم قوانین و مقررات جهت استفاده مسئولانه از آن متناسب با این تغییرات تقریباً غیرممکن است. تحولات عظیمی که فقط طی دو سال گذشته در این زمینه اتفاق افتاده را در نظر بگیرید؛ تنظیم قوانین و مقررات برای فناوری، متناسب با جایگاه امروزی آن در آینده نزدیک کارایی لازم را نخواهد داشت؛ زیرا این فناوری به سرعت در حال تحول و پیشرفت است. بنابراین برای استفاده مسئولانه و اخلاقی از آن باید سازوکارهای دیگری را در نظر بگیریم. شناسایی ذینفعان کلیدی و مخاطبان اصلی این فناوری و ترویج نگرش‌های رفتاری و نرم در این گروه‌ها یکی از این سازوکارهاست. ترویج سواد دیجیتال و سواد هوش مصنوعی برای عموم جامعه سازوکار دیگری جهت گسترش استفاده مسئولانه از این ابزارها است. دکتر کلکاری در پایان ارائه خود، ضمن تشریح و دسته‌بندی بازیگران، مخاطبین و ذینفعان کلیدی هوش مصنوعی، به ارائه راهکارهایی جهت ترویج استفاده مسئولانه از این فناوری پرداخت.

دکتر کلکاری با اشاره به تفاوت‌های میان صنعت و دانشگاه، یکی از چالش‌های جدی آموزش عالی را عدم توانمندسازی دانشجویان متناسب با نیازهای صنعت در عصر هوش مصنوعی می‌داند. این موضوع می‌تواند با همکاری‌های بین صنعت و دانشگاه در قالب منتورینگ، کارآموزی و پروژه‌های مشترک تا حدودی برطرف شود. همچنین برای تنظیم برنامه‌های درسی لازم است ارتباط پایداری بین دانشگاه و صنعت برقرار باشد.

دکتر بالرت معتقد است سواد هوش مصنوعی باید در تمام دوره‌های آموزشی و رشته‌های تحصیلی گنجانده شود. این امر، مهم‌ترین نیاز آموزشی نسل جدید به منظور آمادگی برای زندگی در عصر هوش مصنوعی است. دکتر بالرت در ادامه با توجه به مشاهدات و تحقیقات خود به آسیب‌شناسی سیاست‌های هوش مصنوعی در آمریکا پرداخت. او این سیاست‌ها را به اندازه کافی کارآمد و جامع نمی‌داند. سیاست‌گذاران این حوزه به طور مشخص لازم است ارتباط قوی‌تری با جامعه آکادمیک داشته باشند. در میان چارچوب‌های سیاستی موجود، سیاست‌های پیشنهادی یونسکو منطقی‌تر بنظر می‌رسد.

دکتر کلکاری بیان کرد که چارچوب‌های سیاستی موجود که توسط کشورهای توسعه یافته یا سازمان‌های بین‌المللی توصیه می‌شوند، لزوماً بهترین چارچوب برای همه کشورها خصوصاً کشورهای در حال توسعه نیستند. در این زمینه، شناخت نیازها، الزامات و اقتضائات هر کشور گام اول سیاست‌گذاری در این حوزه است. موسسات سیاست‌پژوهی با برگزاری رویدادهای این چنینی و گفت‌وگوهای در عرصه نخبگانی، در این زمینه می‌توانند به دولت و سایر بازیگران سیاست‌گذاری کمک کنند. جهت مشاهده متن کامل گزارش رویداد [این پیوند](#) را لمس کنید.

گزارش نشست بیست و پنجم عصرانه اندیشگاهی با موضوع «رسمیت یا عدم رسمیت موسسات اندیشگاهی: چشم انداز و سیاست‌ها»

نشست بیست و پنجم عصرانه اندیشگاهی، به میزبانی پژوهشکده سیاست‌گذاری دانشگاه صنعتی شریف و با حضور مدیران و کارشناسان ارشد اندیشگاهی، در تاریخ سه‌شنبه ۶ بهمن ۱۴۰۳ با هدف بررسی چشم‌انداز رسمیت بخشی به مؤسسات اندیشگاهی و ارائه راهکارهای مشترک برای سامان‌دهی بهتر فعالیت آن‌ها در سپهر سیاست‌گذاری برگزار شد. در این نشست، صاحب‌نظران و نمایندگان مراکز اندیشگاهی به واکاوی موانع موجود در مسیر شکل‌گیری و استمرار اندیشکده‌ها و نیز نقش حاکمیت در حمایت یا مداخله در فعالیت این نهادها پرداختند تا از رهگذر هم‌اندیشی، مسیرهای مشخصی برای همکاری سازنده و حفظ استقلال آن‌ها ترسیم شود.

عصرانه اندیشگاهی ۲۵

**ادامه بحث درباره رسمیت یا عدم رسمیت
مؤسسات اندیشگاهی؛ چشم‌انداز و سیاست‌ها**

مسئله رسمیت و صدور مجوز فعالیت برای اندیشکده‌ها از سال‌ها پیش و به واسطه رشد شبکه اندیشگاهی کشور مطرح بوده است.

اشاره اخیر رهبر معظم انقلاب به ضرورت تشکیل اندیشکده‌ها به عنوان عرصه‌ای برای نقش آفرینی نخبگان، لزوم پشتیبانی دولت از اندیشکده‌ها در شرایط فعلی کشور و همچنین جایگاه معاونت علمی ریاست جمهوری به عنوان واسطه دولت و اندیشکده‌ها و به ویژه ظرفیت قانون برنامه هفتم کشور برای تغییر در جامعه اندیشگاهی ایران، اعضای این جامعه نوپا اما موثر را بر آن داشت تا بار دیگر به این مسئله مهم و کلیدی بپردازند و برای گفتگو درباره آن جمع شوند.

میزبان: پژوهشکده سیاست‌گذاری دانشگاه صنعتی شریف
زمان: شنبه ۶ بهمن ماه ۱۴۰۳ ساعت: ۱۴ الی ۱۷
مکان: بلوار تیموری، جنب ورودی دانشکده مدیریت و اقتصاد، پژوهشکده سیاست‌گذاری دانشگاه صنعتی شریف

نشست مختص مدیران و یا معاونان مؤسسات اندیشگاهی است.
لطفا جهت دریافت اطلاعات بیشتر با شماره 09354045601 تماس حاصل فرمایید.

دکتر نجم‌الدین یزدی، قائم مقام پژوهشکده سیاست‌گذاری دانشگاه صنعتی شریف، ضمن خیرمقدم به حاضران، سخنان خود را با تشریح تفاوت‌های میان اندیشکده‌های کشور آغاز کرد و گفت که هریک از این نهادها مأموریت و رویکردی خاص دارد؛ برخی در حوزه مشاوره اجرایی و تعامل نزدیک با دولت فعال‌اند، برخی دیگر بر استقلال کامل و هویت غیردولتی تمرکز دارند و گروهی نیز در امور انتزاعی و نظری متمرکز شده‌اند. او معتقد است که این تنوع، دستیابی به اهداف مشترک را دشوار می‌کند؛ درعین حال، وجود یک برچسب و هویت واحد برای معرفی اندیشکده‌ها در افکار عمومی و برای ارتباط با حاکمیت ضروری است. او تأکید کرد که می‌توان محتوای پیش‌نویس را به دو لایه تقسیم کرد؛ یک لایه درباره چپستی اندیشکده‌ها و تنوع عملکردشان و لایه دیگر درباره مباحث عملیاتی مانند جایگاه حقوقی و شیوه‌های تأمین مالی. او بر احترام به استقلال مرکزهایی که نمی‌خواهند دولتی شوند تأکید ورزید و یادآور شد که بخشی از اندیشکده‌ها برای همکاری با دستگاه‌های رسمی به هویت حقوقی و ثبت رسمی نیاز دارند، اما بخشی دیگر ممکن است ترجیح دهند از ظرفیت‌های مردمی یا روش‌های دیگر تأمین مالی استفاده کنند. او در پایان تصریح کرد که چنانچه بتوان تعریف فراگیری از اندیشکده ارائه داد و تنوع موجود را به رسمیت شناخت، می‌توان یک همگرایی قدرتمند در فضای اندیشگاهی پدید آورد که به اثرگذاری جمعی در فرآیند تصمیم‌سازی بینجامد.

دکتر محسن دنیوی، بنیان‌گذار اندیشکده معنا و پژوهشگر مطالعات پیشرفت و نوآوری، با ابراز خرسندی از برگزاری دوباره نشست متمرکز پیرامون موضوع رسمیت‌بخشی به اندیشکده‌ها، یادآوری کرد که بحث‌ها مدتی در فضای مجازی و نشست‌های آنلاین پیش رفته و اکنون پیش‌نویسی آماده شده تا پیش از تعیین تکلیف توسط دولت یا مجلس، دیدگاه جامعه اندیشگاهی منعکس شود. او به محورهای اصلی بحث اشاره کرد و گفت که نسخه فعلی پیش‌نویس به مراتب حرفه‌ای‌تر از پیش است، اما همچنان فاقد ایده‌ای بنیادین است که اندیشکده‌ها را در فرایند تصمیم‌سازی چنان تثبیت کند که جدایی از آن امکان‌پذیر نباشد. او مثال آورد که قوه قضاییه با اجباری کردن مشاوره در فرایندهای طلاق، مدل زیست‌بوم مشاوره را تغییر اساسی داد و اندیشکده‌ها نیز نیاز به ایده‌ای مشابه دارند تا جایگاهشان در نظام حکمرانی تثبیت شود. او پیشنهاد کرد اندیشکده‌ها از خود بپرسند که مانع اصلی کارشان چیست و کارویژه محوری‌شان را چگونه تعریف می‌کنند تا بر اساس آن، طرحی ماندگار برای تحول زیست‌بوم اندیشگاهی شکل گیرد. او همچنین بر انتخاب یک دبیرخانه متمرکز تأکید کرد تا دیدگاه‌ها را گردآوری کند و فرایند اصلاح بندهای پیش‌نویس را به صورت دائمی پیش ببرد.

مازیار عطاری، مدیرعامل بنیاد توسعه فردا، در بیان پیشینه نشست‌های عصرانه اندیشگاهی توضیح داد که این رویدادها از سال‌های قبل با میزبانی نهادهای مختلف آغاز شده و در آنها دغدغه‌های حوزه سیاستگذاری به بحث گذاشته می‌شود. او نشست کنونی را دنباله بحث‌های پیشین درباره رسمیت‌بخشی به اندیشکده‌ها دانست که به علت عواملی مانند آلودگی هوا با وقفه مواجه شده بود. او به موضوع تبصره ماده ۹۴ قانون مالیات‌های مستقیم اشاره کرد و گفت که برخی مراکز پژوهشی، از جمله پژوهشکده حکمت و خانه اندیشه‌ورزان، در این زمینه نظرسنجی کرده‌اند اما شاید همه این تلاش‌ها فعلاً در وزارت علوم یا سایر نهادهای حاکمیتی بی‌نتیجه مانده باشد. او به تشکیل کارگروه‌های داوطلبانه با محوریت «تعاریف و مفاهیم»، «ابعاد حقوقی-سیاسی» و «تأمین مالی» اشاره کرد و گفت که هدف، تهیه گزارشی مشورتی است تا در اختیار مقام‌های تصمیم‌گیر قرار گیرد، نه اینکه آیین‌نامه‌ای نهایی تنظیم شود. عطاری تأکید کرد که دولتی شدن بیش از حد یا محدودسازی استقلال اندیشکده‌ها می‌تواند به صوری شدن آن‌ها منجر شود و باید مراقب بود نگاه حمایتی به از بین رفتن هویت انتقادی و نوآورانه این مراکز نینجامد. او گفت که بخشی از این موضوع، مستلزم تعامل سازنده میان خود اندیشکده‌هاست؛ زیرا گاه حتی برخی از اندیشکده‌های باسابقه هم دیگران را چندان جدی نمی‌گیرند و شاید تصور کنند تنها مجموعه‌ای محدود، کار واقعی انجام می‌دهد.

علیرضا صفری، مدیر اندیشکده سیاست‌گذاری امیرکبیر، سخنانش را با اشاره به ظرفیت‌های قانونی موجود آغاز کرد و گفت که قانونی در مجلس در حال پیشرفت است تا از اندیشکده‌ها حمایت شود، اما اگر در همین ابتدا جنبه‌های عملیاتی به خوبی پیش‌بینی نشود، ممکن است صرفاً به سد تازهای برای فعالیت آن‌ها بدل شود. او یادآور شد که دستگاه‌های دولتی بر اساس قانون مکلف‌اند بخشی از بودجه پژوهشی‌شان را به مراکز تحقیقاتی واگذار کنند، اما اندیشکده‌ها به صراحت مشمول این امتیاز نیستند. از نظر او، باید نام اندیشکده‌ها در آیین‌نامه‌ها قید شود تا هیچ دستگاهی نتواند از همکاری با آن‌ها چشم‌پوشی کند. صفری همچنین درباره لزوم اختصاص درصدی از بودجه پژوهشی دستگاه‌ها به یک صندوق مرکزی در معاونت علمی ریاست جمهوری سخن گفت تا منابع در آن صندوق جمع شود و امکان حمایت منسجم از اندیشکده‌ها فراهم آید. او به فرصت‌های موجود در حوزه مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها (CSR) نیز اشاره کرد و گفت که اگر قانون‌گذار در پیش‌نویس‌های موجود، نام اندیشکده‌ها را بیاورد، نهادهای بزرگ دولتی و خصوصی می‌توانند بخشی از اعتبارات مسئولیت اجتماعی را به پروژه‌های پژوهشی و سیاستی اختصاص دهند. به عقیده او، ضروری است نه تنها از طرح‌های پژوهشی اندیشکده‌ها، بلکه از خود نهاد اندیشکده به عنوان یک سازمان و ساختار مستقل پشتیبانی شود.

آقای مسعودیان، از بنیاد توسعه فردا و نماینده جشنواره مدافعان اقتصاد مردمی، موضوع تعریف و مفاهیم مربوط به اندیشکده را مطرح کرد و خاطرنشان کرد که در تاریخ ایران و جهان، کانون‌های مهمی وجود داشته که ماهیت اندیشکده‌ای داشته‌اند و از این رو، اتکا به الگوهای غربی به‌تنهایی کافی نیست. او درباره ورود دولت به حوزه رسمیت‌بخشی گفت که برخی نگران‌اند دولت با مداخله خود، نهادهای کوچک و موفق کنونی را تحت فشار بگذارد یا مانع فعالیت آزادانه آن‌ها شود. او تصریح کرد که فرد یا گروهی که بخواهد اندیشکده تشکیل دهد، هم‌اکنون با مانع جدی روبه‌رو نیست، اما چالش اصلی، تداوم و حمایت مادی و معنوی است. مسعودیان به خاستگاه تاریخی اندیشکده‌ها در آمریکا اشاره کرد و یادآور شد که آن‌ها غالباً محافظه‌کار بوده‌اند، درحالی‌که در ایران اندیشکده‌ها بیشتر صیغه اصلاح‌گرانه یا انتقادی داشته‌اند. او بر پیوند اندیشکده‌ها با جامعه تأکید ورزید و گفت که گاه برخی اندیشکده‌ها صرفاً در نسبت با دولت تعریف می‌شوند و از اجتماع و بدنه مردمی غافل می‌مانند. او همچنین هشدار داد که اگر حمایت دولتی بدون چهارچوب مشخص برقرار شود، ممکن است جریان صوری‌سازی یا برخورد‌های سلیقه‌ای رقم بخورد و در نهایت، هویت مستقل اندیشکده‌ها تضعیف شود. از نظر او، راهکار اصلی این است که فعالان اندیشگاهی ضمن شکل دادن سازمانی واحد، حقوق و تعهدات متقابل در برابر دولت را شفاف کنند و از طریق همگرایی مستمر، از تصمیم‌های یک‌جانبه حاکمیت جلوگیری نمایند.

در پایان نشست، برهمگرایی و تدوین سندی قابل اتکا تأکید شد. به باور حاضران، اگر جامعه اندیشگاهی بتواند در دو سطح عمل کند، یعنی ابتدا معرفی فراگیر اندیشکده‌ها و محدوده فعالیتشان را تبیین سازد و سپس شیوه‌های متعدد تأمین مالی و جایگاه حقوقی آن‌ها را در تعاملی چندجانبه با بخش دولتی، خصوصی و مردمی تعریف کند، شانس بیشتری برای رسمیت‌یافتن و تأثیرگذاری واقعی خواهد داشت. به گفته مدیران حاضر، صدور یک پیش‌نویس مکتوب و ارائه آن به نهادهایی نظیر معاونت علمی، وزارت علوم، مجلس و دستگاه‌های اجرایی، در قدم اول مواضع جامعه اندیشگاهی را روشن می‌کند و می‌تواند آن‌ها را از حاشیه به متن تصمیم‌سازی برساند. با این حال، اغلب سخنرانان تصریح داشتند که شکل‌گیری یک هویت جمعی قدرتمند، از طریق اتحادیه یا انجمن صنفی مستقل، شاید مهم‌ترین گام برای کنشگری مؤثر باشد؛ چراکه بدون چنین ساختاری، تصمیم‌گیران می‌توانند بدون مشورت کافی، ضوابطی را تصویب کنند که اندیشکده‌ها را در قالب‌های نامتناسب گرفتار سازد. همچنین، داشتن یک دبیرخانه متمرکز، به روایتی فراگیرتر از مطالبات این حوزه کمک خواهد کرد و مشارکت داوطلبانه تمام مراکز سیاست‌پژوهی را تسهیل می‌کند.

تشریح علمی

سیاست‌نامه علم و فناوری (زمستان ۱۴۰۳)

انتشار دوره ۱۴، شماره ۴، بهمن ۱۴۰۳

دوره ۱۴ شماره ۴ بهمن ۱۴۰۳

سیاست‌نامه علم و فناوری

طراحی مدل مفهومی نوآوری اجتماعی در سازمان‌های مردم‌نهاد با رویکرد گزندد تئوری
سمیرا لقمان استرکی

طراحی نگاشت فازی عوامل مؤثر بر بهره‌برداری اثربخش فین تک در مؤسسات مالی
علی حسنوند؛ محسن عارف‌نژاد

شناسایی عوامل مؤثر بر تعاملات ذی‌نفعان در فرایند سیاست‌گذاری علم و فناوری
حسین نصیری

شناسایی ویژگی‌های مدل کسب‌وکار مؤثر بر مقیاس‌پذیری کسب‌وکارها در ایران
بهزاد صادقی؛ کمال سخدری

بررسی عوامل مؤثر بر اثربخشی نهادهای میانجی دانشگاه و صنعت
(مورد مطالعه: مجموعه مسابقات رهنشان بنیاد ملی نخبگان)
بهاره آروین؛ امیرحسین داوری

بررسی سیر تاریخی اثرگذاری برنامه‌ریزی فضایی بر سیاست‌گذاری‌های صنعتی
در کشورهای منتخب صنعتی و ایران
اسماعیل ملک اخلاق؛ احمد نیازاده؛ سعید شادمان

آسیب‌شناسی الگوهای توسعه مشاغل خانگی در ایران

چکیده

در سال‌های اخیر، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی به‌عنوان متولی مشاغل خانگی معرفی شده است. درحالی‌که نهادهای دیگری ازجمله معاونت امور زنان و خانواده ریاست جمهوری، کمیته امداد امام خمینی، سازمان بهزیستی کشور و انجمن حمایت از زندانیان نیز در انجام و پیاده‌سازی طرح‌های توسعه ملی مشاغل خانگی به‌منظور حمایت از افراد کم‌بضاعت، زنان سرپرست خانوار و خانواده زندانیان فعالیت دارند. وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی موظف است در کنار تسهیل مالی و خدمات اقتصادی، با چشم‌اندازی بلندمدت جهت سیاست‌گذاری در این حوزه بکوشد و با استفاده از ظرفیت سایر نهادهای دولتی و غیردولتی مرتبط و یادگیری از تجارب و الگوهای داخلی و بین‌المللی بتواند بهترین مداخله را در امر توسعه مشاغل خانگی انجام دهد. از این‌رو، در مطالعه حاضر ابتدا با استفاده از روش کتابخانه‌ای به بررسی الگوهای داخلی و بین‌المللی توسعه مشاغل خانگی پرداخته‌شده و سپس از طریق مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته با ذی‌نفعان کلیدی، الگوهای داخلی توسعه مشاغل خانگی به تصویر کشیده شده است. درنهایت با استناد به مطالعات انجام‌شده داخلی و بین‌المللی و همچنین الگوهای توسعه مشاغل خانگی داخلی و بین‌المللی، چهار الگوی توسعه مشاغل خانگی پیشنهادشده است. این چهار الگو عبارتند از: ۱) کارآفرینی محور ۲) پشتیبان/پیشران محور ۳) صنعت محور و ۴) اجتماع‌محور.

کلمات کلیدی

مشاغل خانگی - الگوی کارآفرینی محور - الگوی پشتیبان/پیشران محور - الگوی صنعت محور - الگوی اجتماع‌محور.

نویسندگان

نجم الدین یزدی، شیوا آفابی، فاطمه صفار

تاریخ انتشار

بهار ۱۴۰۳

نام مجله

کار و جامعه

شماره

۲۶۶

پست الکترونیک نویسنده پژوهشگر

naimoddin.yazdi@sharif.edu

دریافت / مشاهده

در سال‌های اخیر، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی به‌عنوان متولی مشاغل خانگی معرفی شده است. درحالی‌که نهادهای دیگری ازجمله معاونت امور زنان و خانواده ریاست جمهوری، کمیته امداد امام خمینی، سازمان بهزیستی کشور و انجمن حمایت از زندانیان نیز در انجام و پیاده‌سازی طرح‌های توسعه ملی مشاغل خانگی به‌منظور حمایت از افراد کم‌بضاعت، زنان سرپرست خانوار و خانواده زندانیان فعالیت دارند.

وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی موظف است در کنار تسهیل مالی و خدمات اقتصادی، با چشم‌اندازی بلندمدت جهت سیاست‌گذاری در این حوزه بکوشد و با استفاده از ظرفیت سایر نهادهای دولتی و غیردولتی مرتبط و یادگیری از تجارب و الگوهای داخلی و بین‌المللی بتواند بهترین مداخله را در امر توسعه مشاغل خانگی انجام دهد.

تهران، خیابان حبیب الهی، میدان تیموری، ورودی جنب پارکینگ شریف،
جنب دانشکده مکانیک، پژوهشکده سیاستگذاری دانشگاه صنعتی شریف.

کدپستی: ۱۴۵۸۸۹۶۹۴

۰۲۱-۶۶۰۶۵۱۴۰

۰۲۱-۶۶۰۶۵۱۳۹

www.spri.sharif.ir

@spri_sharif

spri-sharif

Sharif University of Technology, Azadi Ave, Tehran, Iran, Tehran,
Tehran IR

Mail: spri@sharif.edu

Postal code: 145889694

Tel: +98-021-66065139

